

Lakiosasto

30.11.1999

Työeläkelaitoksille

HOLHOUSTOIMILAIN AIHEUTTAMAT JA ERÄÄT MUUT MUUTOKSET TYÖELÄKELAINSÄÄDÄNTÖÖN

Hallituksen esitys eduskunnalle yksityisten alojen työeläkelainsäädännön ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamiseksi (HE 165/1999 vp)

1

ESITYKSEN KESKEINEN SISÄLTÖ

Holhouslainsäädännön uudistamisesta on kerrottu yleiskirjeissä A 39/98 ja A 11/99. Uusi laki holhoustoimesta (442/1999) tulee voimaan 1.12.1999. Holhouslainsäädännön uudistamisesta aiheutuu muutoksia myös työeläkelainsäädäntöön. Näitä muutoksia koskeva hallituksen esitys annettiin eduskunnalle perjantaina 26.11.1999 (HE 165/1999 vp).

Holhouslainsäädännön uudistamisen johdosta aiheutuvien muutosten lisäksi hallituksen esitykseen sisältyvät ehdotukset työeläkkeiden kerta-suoritusta, kansaneläkelaitoksen takautumisoikeutta työeläkkeeseen sekä yrittäjien eläkelain ja maatalousyrittäjien eläkelain mukaista takautuvaa vakuuttamista koskevista muutoksista.

Eläkkeen hakeminen ja maksaminen

Esityksen mukaan asianosaisen puhevalta työeläkejärjestelmässä ja muutoksenhaussa määräytyy pääosin samoin periaattein kuin hallintomenettelyssä ja hallintolainkäytössä yleensäkin. Myös eläkkeen maksamista koskevat säännökset muutetaan vastaamaan uutta holhouslainsäädäntöä. Siten eläkettä hakee ja eläke maksetaan asianosaiselle, jollei hänen toimintakelpoisuuttaan ole tältä osin rajoitettu tai ellei laissa toisin säädetä. Myös 15-vuotta täyttäneen alaikäisen työkyvyttömyyseläke maksetaan pääsääntöisesti hänelle itselleen.

Sen sijaan 15-vuotta täyttäneelle alaikäiselle tuleva lapseneläke samoin kuin alle 15-vuotiaan eläke- ja muu etuus maksetaan hänen edunvalvojalleen.

Lakiosasto

30.11.1999

Kertasuoritus

Kertasuorituksen alarajaa ehdotetaan korotettavaksi kaksinkertaiseksi. Vuoden 2000 indeksissä sen määrä olisi siten 67 markkaa. Ehdotuksen mukaan leskeneläke voidaan maksaa kertasuorituksena myös silloin, kun sen määrä jää yhteensovituksen tai eläkesovituksen vuoksi rajamäärää pienemmäksi. Myös rajamäärää pienempi EU-säännösten mukainen erotusetuus voidaan maksaa kertasuorituksena.

Kelan takautumisoikeus

Hallituksen esityksen mukaan kansaneläkelaitoksen regressiooikeus laajenee koskemaan myös eläkkeen tarkistustilanteita. Regressiooikeuden piiriin tulevat siten eläkelaitoksen suorittamat itseoikaisutilanteet sekä ne tapaukset, joissa eläkkeen määrä muutoin tarkistetaan aikaisempaa suuremmaksi (esimerkiksi osaeläkkeen muuttuessa täydeksi työkyvyttömyyseläkkeeksi).

Sosiaalihuollolle maksaminen

Hallituksen esityksessä ehdotetaan poistettavaksi säännös eläkkeen maksamisesta sosiaalihuollon viranomaiselle harkinnanvaraisin perustein. Sen sijaan eläkkeen maksaminen sosiaalilautakunnalle tai muulle kunnan viranomaiselle ennakon luonteisena annetun toimeentulotuen korvaukseksi säilyy ennallaan.

Muutosten voimaantullessa sosiaalihuollon viranomaiselle maksussa jo olevien eläkkeiden maksatus jatkuu ennallaan. Entisten sääntöjen mukaan maksetaan myös ne eläkkeet, joiden maksamisesta edellä mainituille viranomaisille tehdään päätös ennen muutoksen voimaantuloa.

YEL:in ja MYEL:in mukainen takautuva vakuuttaminen ja MYEL:n yhteensovitusperuste

Yrittäjien eläkelain ja maatalousyrittäjien eläkelain mukaista takautuvaa vakuuttamista koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi siten, että vakuuttaminen takautuvalta ajalta olisi mahdollista enintään kuluvalta ja kolmelta sitä edeltävältä kalenterivuodelta. MYEL:iin sisältyvä erityinen yhteensovitusperuste poistettaisiin.

2

SOVELTAMISOHJEET

Hallituksen esityksen johdosta aiheutuvista muutoksista on erityisesti eläkkeen hakemista ja maksamista koskevilta osin tarkempaa ohjeistusta valmisteltu erillisessä työryhmässä.

Lakiosasto

30.11.1999

Kertasuoritusta koskevista sekä YEL:iin ja MYEL:iin tehtävistä muutoksista annetaan ohjeet erikseen.

Sosiaalihuollolle maksamisesta tiedotetaan tarkemmin samassa yleiskirjeessä, jossa tiedotetaan edellä kerrottujen lainmuutosten vahvistamisesta.

Eläketurvakeskus ja Kela neuvottelevat regressioikeuden käytännön toteuttamistavasta ja siitä annetaan ohjeet myöhemmin ennen menettelyn soveltamista. Kela ei tee esityksen mukaisia regressipyyntöjä ennen kuin nämä ohjeet on annettu työeläkelaitoksille.

3 VOIMAANTULO

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1.1.2000. Jos asianosaisen etuus on maksettu holhoojalle, uskotulle miehelle taikka muulle eläkelaitoksen hyväksymälle henkilölle tai muulle taholle muutosten tullessa voimaan, etuuden maksaminen tälle jatkuu kunnes eläkelaitokselle on ilmoitettu muusta edunvalvojasta, jolla on oikeus nostaa asianosaisen etuus.

Kertasuoritusta ja Kelan regressioikeutta koskevia muutoksia sovellettaisiin myös ennen lain voimaantuloa alkaneisiin eläkkeisiin.

4 YLEISKIRJEEN LIITTEET

Tämän yleiskirjeen liitteenä on hallituksen esitys 165/1999 vp. Ruotsinkielisenä hallituksen esitystä voi tilata Oy Edita Ab:sta, puhelin (09) 5660 566.

ELÄKETURVAKESKUS

Seppo Pietiläinen

Riitta Korpiuoma

Hallituksen esitys Eduskunnalle yksityisten alojen työeläkelainsäädännön ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yksityisten alojen työeläkelainsäädäntöä ja eräitä siihen liittyviä maatalouden lakeja vastaamaan uusittua holhouslainsäädäntöä, jonka yhteydessä muutettiin myös hallintomenettelylakia ja hallintolainkäyttölakia. Esityksen mukaan asianosaisen puhevalta työeläkejärjestelmässä ja muutoksenhaussa määräytyisi pääosin samoin periaattein kuin hallintomenettelyssä ja hallintolainkäytössä yleensäkin. Myös eläkkeen maksamista koskevia säännöksiä muutettaisiin vastaamaan uutta holhouslainsäädäntöä. Eläkkeen hakisi ja eläke maksettaisiin asianosaiselle, jolle hänen toimintakelpoisuuttaan ole tältä osin rajoitettu tai jolle muualla laissa toisin säädetä. Alle 15-vuotiaan eläke- ja muu etuus ja 15 vuotta täyttäneen alaikäisen lapseneläke maksettaisiin hänen edunvalvojalleen. Alaikäisen edunvalvojina ovat yleensä hänen vanhempansa.

Esityksessä ehdotetaan myös kertasuorituksen maksettavan eläkkeen ylärajan korottamista kaksinkertaiseksi nykyisestäään.

Esityksessä ehdotetaan muutoksia myös säännöksiin, jotka koskevat eläkkeen maksamista muulle taholle kuin eläkkeensaajalle tai hänen edunvalvojalleen. Kansaneläkelaitokselle annettaisiin takautumisoikeus

työeläkkeeseen myös silloin, kun se on maksanut liikaa kansaneläkettä ajalta, jolta lainvoimaisella päätöksellä myönnetyn työeläkkeen määrää oikaistaan takautuvasti aikaisempaa suuremmaksi. Eläkettä ei sen sijaan enää maksettaisi sosiaalihuoltolaissa tarkoitettulle toimielimelle käytettäväksi eläkkeensaajan tai sellaisen henkilön huoltoon, jonka toimeentuloon eläkkeensaaja on velvollinen osallistumaan. Tällöin eläkkeensaajalle voitaisiin määrätä holhoustoimesta annetun lain mukaisesti edunvalvoja. Muilta osin kysymyksessä oleviin säännöksiin ehdotetut muutokset olisivat teknisiä.

Yrittäjien eläkelain ja maatalousyrittäjien eläkelain mukaista takautuvaa vakuuttamista koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi siten, että vakuuttaminen takautuvalta ajalta olisi mahdollista enintään kuluvalta ja kolmelta sitä edeltävältä kalenterivuodelta riippumatta siitä, onko kyse pakkovakuuttamisesta vai ottaako yrittäjä itse vakuutuksen myöhässä. Samassa yhteydessä selkeytettäisiin teknisesti vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyöntikorotusta koskevia säännöksiä ja poistettaisiin maatalousyrittäjien eläkelaiassa oleva erityinen yhteensovitusperuste tarpeettomana.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan vuoden 2000 alusta.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Eläkeasiain käsittely ja eläkkeen maksaminen

Eläke- ja muiden etuusasioiden käsittelyssä noudatettavista periaatteista säädetään työntekijäin eläkelain (395/1961, TEL) 10 c §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan käsiteltäessä eläkelaitoksessa tai eläketurvakeskuksessa tämän lain mukaista eläketurvan järjestämisvelvollisuutta, eläkehakemusta, eläkeoikeutta, eläkkeen määrää ja maksamista sekä takaisinperintää ja näihin rinnastettavia asioita, asianosaiselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jos se on hänen etunsa vuoksi ilmeisen tarpeellista. Muutoin käsittelyssä on noudatettava soveltuvin osin hallintomenettelylain (598/1982) 4, 6, 9—11, 16, 21, 23 ja 24 §:ssä ilmaistuja periaatteita.

Eläkkeen ja muiden etuuksien maksamisesta säädetään myös TEL:n 4 n §:n 4 momentissa sekä 19 a, 19 b ja 19 c §:ssä.

TEL:n 4 n §:n 4 momentin mukaan jos työntekijä saa kuntoutusrahan lisäksi samalta ajalta palkkaa, palkan määrää vastaava osa kuntoutusrahasta maksetaan työnantajalle.

TEL:n 19 a §:n 1 momentin mukaan eläkettä ei saa siirtää toiselle ilman eläkelaitoksen suostumusta ja sopimus, joka tarkoittaa eläkkeen panttaamista, on mitätön. Säännöksen mukaan tämän lain mukaista hautausavustusta tai kustannusten korvausta ei saa ulosmitata.

Pykälän 2 momentissa säädetään eläkkeen maksamisesta sosiaalihuoltolain (710/1982) 6 §:n 1 momentissa tarkoitetulle toimielimelle käytettäväksi eläkkeensaajan tai sellaisen henkilön huoltoon, jonka elatukseen eläkkeensaaja on velvollinen osallistumaan. Momentissa säädetään myös ennakonhuonteisen toimeentulotuen perimisestä samalta ajalta maksettavasta takautuvasta eläkkeestä.

Pykälän 3—6 momentissa säädetään eläkkeen maksamisesta kunnalle laitoshoidon tai -huollon taikka perhehoidon ajalta, takautuvasti myönnettävän eläkkeen maksamisesta työttömyyskassalle tai kansaneläkelaitokselle samalta ajalta maksetun työttömyyspäivärahan ja työmarkkinatuen korvaamiseksi sekä takautuvan eläkkeen maksamisesta kansaneläkelaitokselle, jos se on myöntänyt liikaa eläkettä sen vuoksi, että työeläke myönne-

tään takautuvasti valituksen seurauksena.

TEL:n 19 b §:ssä säädetään eläke-etuuksiin hakemisesta ja maksamisesta. Pykälän 1 momentin mukaan jos hakija on alle 18-vuotias taikka jos hän sairauden tai muun syyn takia ei pysty itse hakemaan eläkettä ja jos hänellä ei ole holhoojaa tai tätä tarkoitusta varten määrättyä uskottua miestä, eläkelaitoksen hyväksymä hakijan lähiomainen tai muu hakijasta pääasiallisesti huolehtiva henkilö voi edunvalvojana käyttää hänen puhevaltaansa tämän lain mukaista eläkettä koskevassa asiassa. Eläkkeen hakija, joka on 15 vuotta täyttänyt, voi kuitenkin yksin käyttää puhevaltaansa sellaisessa eläkeasiassa, joka koskee hänen omalla työllään ansaitsemaansa eläkettä. Vastaavasti hän voi myös itse määrätä omalla työllään ansaitsemastaan eläkkeestä, jollei tämän lain säännöksistä muuta seuraa.

Pykälän 2 momentin mukaan edellä mainitun edellytyksin eläkelaitos voi myös suorittaa eläkkeen sen saajan lähiomaiselle tai muulle henkilölle.

Pykälän 3 momentin mukaan perhe-eläke voidaan myöntää määräajaksi, jos selvitystä edunjättäjän kuolemasta ei voida esittää, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut.

Pykälän 4 momentin mukaan eläke voidaan maksaa kertasuorituksena, jos eläkkeen määrä ennen yhteensovitusta on alle laissa säädetyn rajamäärän. Rajamäärä on vuoden 1999 indeksitasossa 32,89 markkaa kuukaudessa.

Leskeneläkettä ei kuitenkaan voi maksaa kertasuorituksena, jos se yhteensovitukseen vuoksi jää kertasuorituksen rajamäärää pienemmäksi.

TEL:n 19 c §:n mukaan takautuvasti maksettava työkyvyttömyyseläke maksetaan työnantajalle, jos tämä on maksanut työntekijälleen samalta ajalta sairausajan palkkaa, kuitenkin enintään maksetun palkan määräisenä.

TEL:n 21 §:n 3 momentin mukaan mitä 19 b §:ssä säädetään eläkkeen hakemisesta, on vastaavasti voimassa haettaessa muutosta eläkelaitoksen, eläketurvakeskuksen tai eläkelautakunnan päätökseen.

Edellä mainittuihin TEL:n säännöksiin on viittaussäännökset lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain (134/1962, LEL) 13 a §:ssä, maatalousyrittäjien eläke-

lain (467/1969, MYEL) 19 §:n 1 momentissa ja yrittäjien eläkelain (468/1969, YEL) 17 §:n 1 momentissa. TEL:n säännöksiä vastaavat säännökset ovat merimieseläkelain (72/1956) 21 §:ssä, 22 §:n 3 momentissa ja 28 b §:n 1 momentissa, 40 §:ssä, 59 §:n 3 momentissa ja 63 §:ssä.

Myös maatalouden erityislaeissa on viitauksia edellä mainittuihin TEL:n säännöksiin. Luopumiseläkelain (16/1974) 24 §:n 1 momentissa viitataan TEL:n 10 c §:ään sekä 19 a, 19 b ja 19 c §:ään, maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeistä annetun lain (1317/1990) 43 §:n 1 momentissa viitataan TEL:n 10 c ja 19 a §:ään sekä 19 b §:n 1 ja 2 momenttiin, maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta annetun lain (1330/1992) 37 §:n 1 momentissa viitataan TEL:n 10 c ja 19 a §:ään sekä 19 b §:n 1 ja 2 momenttiin ja maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain (1293/1994) 40 §:n 1 momentissa viitataan TEL:n 19 a §:ään ja 19 b §:n 1 ja 2 momenttiin.

TEL:n 20 §:n 2 momentin ja vakuutusoi-keudesta annetun lain (14/1958) 9 §:n 1 momentin mukaan yksityisten alojen eläkettä koskevan muutoksenhakuasian käsittelyssä sovelletaan hallintolainkäyttölakia (586/1996), jollei erikseen toisin säädetä.

Voimassa olevat työeläkelainsäädännön säännökset eläkkeen hakijan tai saajan puhevallasta ja toimintakelpoisuudesta poikkeavat holhouslainsäädännön uudistuksen yhteydessä omaksutuista periaatteista. Laki holhous-toimesta (442/1999) tulee voimaan 1 päivänä joulukuuta 1999. Samanaikaisesti tulevat voimaan holhouslainsäädännön uudistuksessa hallintomenettelylakiin (598/1982) tehdyt muutokset (447/1999), joilla muutettiin lain 16 § ja lisättiin lakiin uusi 16 a ja 16 b §, ja hallintolainkäyttölakiin (586/1996) tehdyt muutokset (446/1999), joilla muutettiin lain 17 §, 18 §:n 2 momentti, 19 § ja 20 §:n 1 momentti sekä lisättiin lakiin uusi 18 a § ja 19 a §.

1.2. YEL:n ja MYEL:n mukainen vakuuttaminen takautuvalla ajalla sekä vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyöntikorotus

Yrittäjien vakuuttamisesta takautuvalla ajalla säädetään YEL:n 2 §:n 2 momentissa ja 12 §:n 3 momentissa. Yrittäjä, jonka YEL:n alainen yritystoiminta kestää yli neljä kuukautta, on velvollinen ottamaan YEL:n

mukaisen vakuutuksen kuuden kuukauden kuluessa YEL:n piiriin kuuluvan yrittäjätoiminnan alkamisesta. Eläketurvakeskus valvoo tämän vakuuttamisvelvollisuuden täyttämistä. Laiminlyöntitilanteissa eläketurvakeskus kehottaa yrittäjää korjaamaan laiminlyöntinsä määräämässään kohtuullisessa ajassa. Jos vakuuttamisvelvollisuutensa laiminlyönyt yrittäjä ottaa vakuutuksen itse, joko oma-aloitteisesti tai eläketurvakeskuksen kehotuksesta, työtulo vahvistetaan yrittäjätoiminnan alusta lukien, takautuvalla ajalla kuitenkin enintään kulumassa olevalla ja sitä välittömästi edeltäneeltä viideltä kalenterivuodelta.

Jos yrittäjä ei eläketurvakeskuksen kehoituksesta ota YEL:n mukaista vakuutusta, eläketurvakeskus ottaa yrittäjälle vakuutuksen hänen kustannuksellaan jostakin eläkevakuutusyhtiöstä. Tällaisessa pakkovakuuttamistilanteessa työtuloa ei saa 12 §:n 3 momentin mukaan vahvistaa pidemmältä ajalta takautuvasti kuin kulumassa olevalla ja sitä välittömästi edeltävältä kahdelta kalenterivuodelta. Yrittäjän ilmoituksesta eläkelaitos voi kuitenkin vahvistaa työtulon vielä kolmelta edeltävältä kalenterivuodelta. Vakuutus tulee tällöin voimaan näiden kolmen vuoden ajalta vain, jos yrittäjä suorittaa tältä ajalta vahvistetun työtulon perusteella määrätyn vakuutusmaksun kuuden kuukauden kuluessa työtulon vahvistamista koskevan päätöksen antamisesta.

Säännös vakuutusmaksun korottamisesta vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyönnin ajalta on YEL:n 12 §:n 1 momentissa. Eläkelaitos voi korottaa vakuutusmaksun laiminlyönnin ajalta enintään kaksinkertaiseksi. Tarkemmat ohjeet korotuksen määräämisestä antaa eläketurvakeskus. Eläketurvakeskuksen ohjeiden mukaan vakuutuksen ottamisen myöhästymisestä johtuva korotus on pääsääntöisesti suuruudeltaan kymmenen prosenttia laiminlyöntiajan vakuutusmaksusta. Pakkovakuutuksissa korotuksen suuruus on pääsääntöisesti 30 prosenttia.

Maatalousyrittäjien vakuuttamisesta takautuvalla ajalla säädetään MYEL:n 3 §:n 2 momentissa ja 12 §:n 3 momentissa. Maatalousyrittäjien vakuuttamisvelvollisuuden täyttämistä valvoo maatalousyrittäjien eläkelaitos (MELA), joka kehottaa laiminlyöntitilanteissa maatalousyrittäjää ottamaan lain edellyttämän vakuutuksen. Jos vakuuttamisvelvollisuutensa laiminlyönyt yrittäjä itse ottaa MYEL:n mukaisen vakuutuksen joko

oma-aloitteisesti tai MELAn kehotuksesta, vakuutus otetaan MYEL-toiminnan aloittamisesta lukien. MYEL:n 3 §:n 2 momentin nojalla takautuvalta ajalta vakuuttaminen ei ole kuitenkaan mahdollista kuin enintään kulumassa olevalta ja sitä välittömästi edeltäneeltä viideltä kalenterivuodelta.

Jos maatalousyrittäjä ei kehotuksen saatuaan korjaa laiminlyöntiään, MELA vahvistaa hankkimansa selvityksen tai sen puuttuessa arvion perusteella maatalousyrittäjälle työtulon ja perii vakuutusmaksun. Vakuuttamisesta takautuvalta ajalta tällaisessa pakko-vakuuttamistilanteessa säädetään MYEL:n 12 §:n 3 momentissa. Sen mukaan MELA ei saa vahvistaa työtuloa pidemmältä ajalta takautuvasti kuin kulumassa olevalta ja sitä välittömästi edeltäneeltä kahdelta kalenterivuodelta. Maatalousyrittäjän ilmoituksesta MELA voi kuitenkin vahvistaa työtulon myös kolmelta edellä mainittuja kalenterivuosia edeltävältä kalenterivuodelta. Vakuutus tulee näiden kolmen vuoden ajalta voimaan vain, jos maatalousyrittäjä suorittaa tältä ajalta vahvistetun työtulon perusteella määrätyn vakuutusmaksun kuuden kuukauden kuluessa työtulon vahvistamista koskevan päätöksen antamisesta.

MYEL:n 12 §:n 1 momentin mukaan kun yrittäjä on laiminlyönyt vakuuttamisvelvollisuutensa, MELA voi korottaa vakuutusmaksun laiminlyönnin ajalta enintään kaksinkertaiseksi.

1.3. Maatalousyrittäjien erityinen yhteensovitusperuste

MYEL:n 19 §:n 3 momentin mukaan MYEL-eläkettä yhteensovitettaessa käytetään yhteensovitusperusteena vähintään 6 000 markan (vuoden 1970 indeksitaso) suuruisia MYEL-vuosityötuloa, jos vahvistettujen työtulojen mukaan laskettu eläkkeen perusteena oleva työtulo on tätä pienempi. Vuoden 1999 indeksitasossa markkamäärä on 56 893,40 markkaa.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1. Holhouslainsäädännön uudistaminen

Holhouslainsäädännön uudistamisen tavoitteena on ollut vaihtoehtojen kehittäminen holhottavaksi julistamiselle. Pyrkimyksenä on, ettei kenenkään valtaa määrätä omista

asioistaan rajoiteta enempää kuin on tarpeellista hänen etujensa suojaamiseksi. Edunvalvojan järjestämiseen ryhdytään vain silloin, kun se on asianomaisen etujen kannalta välttämätöntä.

Uudessa holhouslainsäädännössä holhous-oikeuden käsitteitä on muutettu siten, että ne eivät tarpeettomasti leimaisi ihmisiä, jotka tarvitsevat edunvalvontapalveluja. Käsitteistä holhooja, uskottu mies ja holhottava on luovuttu. Ne on korvattu käsitteillä edunvalvoja ja päämies.

Uuden holhoustoimesta annetun lain mukaan alaikäisen (alle 18-vuotiaan) edunvalvojana on pääsääntöisesti hänen huoltajansa. Täysi-ikäisen henkilön tueksi voidaan määrätä edunvalvoja, kun täysi-ikäinen itsekin ymmärtää olevansa edunvalvonnan tarpeessa ja hyväksyy sen, että tietystä henkilöstä tulee hänen edunvalvojansa. Tällöin täysi-ikäisen kelpoisuus määrätä myös itse asioistaan säilyy.

Jos voidaan ennakoida, että päämies tulee edunvalvojan määräämisestä huolimatta oikeustoimilla vahingoittamaan etujaan, hänen toimintakelpoisuuttaan voidaan rajoittaa. Rajoitus on sopeutettava asianomaisen suojan tarpeeseen siten, että käytetään lievintä riittävää rajoitusta. Rajoituksen sisältö määrätään tuomioistuimen päätöksellä. Rajoitus voi kohdistua asianomaisen oikeustoimikelpoisuuteen tai hänen kelpoisuuteensa määrätä tietystä omaisuudestaan. Tällöin voidaan määrätä, että päämies voi ainoastaan yhdessä edunvalvojan kanssa vallita tiettyä omaisuutta tai tehdä tiettyjä oikeustoimia. Tuomioistuimien voi myös määrätä, että päämiehellä itsellään ei ole lainkaan kelpoisuutta tehdä tiettyjä oikeustoimia tai oikeutta vallita tiettyä omaisuuttaan, jolloin ainoastaan edunvalvoja yksinään on kelpoinen toimimaan näissä asioissa. Rajoituksesta huolimatta päämies säilyttää vallintaoikeuden omaisuuteensa ja hän on kelpoinen tekemään niitä oikeustoimia, joita rajoitus ei koske.

Jos toimintakelpoisuuden rajoittaminen ei riitä turvaamaan asianomaisen etuja, tuomioistuimien voi julistaa täysi-ikäisen henkilön vajaavaltaiseksi. Holhoustoimesta annetun lain mukaan myös alaikäiset ovat vajaavaltaisia. Heidän taloudellisia ja muita asioitaan hoitaa useimmiten edunvalvoja.

2.2. Puhevalta eläkevakuutusasioissa

Holhouslainsäädännön uudistamisen yh-

teydessä tarkistettiin myös vajaavaltaisen puhevaltaa ja kuulemisvelvollisuutta hallintomenettelyssä muuttamalla hallintomenettelylain 16 § ja lisäämällä lakiin uusi 16 a ja 16 b §. Myös hallintolainkäyttölakia muutettiin vastaavasti.

Tämän esityksen tavoitteena on yhdenmukaistaa työeläkelakien ja niihin liittyvien maatalouden erityislakien säännökset siten, että ne pääosin vastaavat holhouslainsäädännön uudistuksen yhteydessä hallintomenettelyssä ja hallintolainkäytössä omaksuttuja periaatteita työeläkevakuutusasioiden käsittelyssä eläkelaitoksissa ja näitä asioita koskevassa muutoksenhakumenettelyssä. Etuuk-sien maksamisessa noudatettaisiin holhous-toimesta annettua lakia, ellei muuta säädetä.

Hallintomenettelylain 16 §:n 1 momentin mukaan vajaavaltaisen puolesta käyttää puhevaltaa hänen edunvalvojansa, huoltajansa tai muu laillinen edustajansa. Pykälän 2 momentin mukaan vajaavaltaisella on kuitenkin oikeus yksinään käyttää puhevaltaa sellaista tuloa tai varallisuutta koskevassa asiassa, jota hänellä on oikeus vallita. Lisäksi pykälän 3 momentin mukaan vajaavaltainen, joka on täyttänyt 18 vuotta, käyttää itse yksin puhevaltaa henkilöään koskevassa asiassa, jos hän kykenee ymmärtämään asian merkityksen. Alaikäisellä, joka on täyttänyt 15 vuotta, tai hänen huoltajallaan tai muulla laillisella edustajallaan on kummallakin oikeus erikseen käyttää puhevaltaa asiassa, joka koskee alaikäisen henkilöä taikka henkilökohtaista etua tai oikeutta.

Holhous-toimesta annetun lain 25 §:n 1 momentin mukaan vajaavaltaisella on oikeus määrätä siitä, mitä hän on vajaavaltaisuuden aikana omalla työllään ansainnut. Vallintaoikeus ulottuu myös omaisuuteen, joka on tullut tällaisen omaisuuden tilaan. Pykälän 2 momentin mukaan, jos vajaavaltainen käyttää oikeuttaan tavalla, joka on selvästi vastoin hänen etuaan tai jos siihen on ilmeinen vaara, edunvalvoja voi ottaa 1 momentissa tarkoitettua omaisuutta hoitoonsa siltä osin kuin se on tarpeen vajaavaltaisen edun suojaamiseksi. Jos toimenpide koskee vajaavaltaisen työansiota, siihen on hankittava holhousviranomaisen suostumus.

Hallintomenettelylain 16 a §:n 1 momentin mukaan täysivaltaiselle määrätty edunvalvoja käyttää päämiehensä ohella itsenäisesti puhevaltaa asioissa, jotka kuuluvat hänen tehtäviinsä. Jos edunvalvoja ja hänen päämiehensä ovat puhevaltaa käyttäessään eri mieltä,

päämiehen kanta on ratkaiseva, jos hän kykenee ymmärtämään asian merkityksen. Pykälän 2 momentin mukaan jos päämiehen toimintakelpoisuutta on rajoitettu muulla tavoin kuin vajaavaltaiseksi julistamalla, edunvalvoja käyttää yksin päämiehen puhevaltaa asiassa, josta päämiehellä ei ole oikeutta päättää. Edunvalvojan ja hänen päämiehensä käyttävät kuitenkin yhdessä puhevaltaa asiassa, josta heidän tulee yhdessä päättää.

Hallintomenettelylain 16 b §:ssä säädetään edunvalvojan ja päämiehen kuulemisesta. Sen mukaan edunvalvojan käyttäessä puhevaltaa on kuultava hänen päämiestään ja päämiehen käyttäessä puhevaltaa on kuultava edunvalvojaa, jos kuuleminen on tarpeen päämiehen edun vuoksi tai asian selvittämiseksi.

Esityksessä ehdotetaan, että TEL:n 10 c §:n 1 momenttiin lisättäisiin viittaussäännökset edellä mainittuihin hallintomenettelylain 16 a ja 16 b §:iin. Muilta osin TEL:n 10 c §:n 1 momentti pidettäisiin ennallaan. Näin yksityisten alojen eläkevakuutusasioiden käsittelyssä noudatettaisiin pääosin samoja periaatteita kuin muussa hallinnossa ja samat säännökset koskisivat koko yksityisten alojen eläkejärjestelmää. Kuitenkin TEL:n 10 c §:n 1 momentissa jo nykyisin oleva asianosaisen kuulemisvelvollisuus säilytettäisiin. Siten yksityisten alojen eläkejärjestelmässä asianosaiselle olisi varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jos se on hänen etunsa vuoksi ilmeisen tarpeellista. Tämä kuulemisvelvollisuus olisi jonkin verran lievempi kuin hallintomenettelylain 15 §:ssä säädetty kuulemisvelvollisuus. Muutoin asianosaisen ja edunvalvojan kuuleminen määräytyisi hallintomenettelylain 16 b §:n mukaisesti. Säännökseen kirjoitettaisiin myös hallintomenettelylain säännöksistä poiketen, että alle 15-vuotiaan asianomaisen puhevaltaa muussa kuin henkilöä koskevassa asiassa käyttäisi edunvalvoja. Siten edunvalvoja käyttäisi alle 15-vuotiaan puolesta puhevaltaa silloinkin, kun on kysymys asianosaisen omaan työhön perustuvasta etuudesta.

Lisäksi yksityisten alojen eläkeasioiden käsittelyssä eläkelaitoksissa säilytettäisiin voimassa olevassa TEL:n 19 b §:n 1 momentissa säädetty periaate eläkelaitoksen hyväksymän lähiomaisen tai muun asianosaisesta huolehtineen henkilön mahdollisuudesta toimia asianosaisen puolesta kiireellisiä toimenpiteitä vaativissa etuusasioissa silloin,

kun edunvalvojaa vailla oleva asianosainen ei siihen itse iän, sairauden, vamman tai muun syyn takia kykene. Tällä halutaan varmistaa, ettei asianosaiselle aiheutuisi oikeudenmenetyksiä sen vuoksi, ettei edunvalvoja ole vielä määrätty. Tässäkin tapauksessa asianosaiselle olisi kuitenkin varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jos se on hänen etunsa vuoksi ilmeisen tarpeellista.

Muutoin etuasian vireillepanossa ja käsittelyssä eläkelaitoksessa asianosaisen ja hänen edunvalvojansa puhevalta määräytyisi hallintomenettelylain 16 ja 16 a §:n mukaisesti.

Näin ollen yksityisten alojen työeläke-etuuksia hakisi edelleen pääsääntöisesti täysi-ikäinen asianosainen itse. Jos täysi-ikäiselle asianosaiselle on määrätty edunvalvoja rajoittamatta hänen toimintakelpoisuuttaan, sekä asianosainen itse että edunvalvoja voisivat hakea eläkettä. Heillä olisi rinnakkainen toimivalta eläkkeen hakemisessa. Jos asianosainen on julistettu vajaavaltaiseksi tai hänen toimivaltaansa on rajoitettu taloudellisten asioiden hoitamisessa, etuuden hakisi hänen edunvalvojansa.

Työeläke-etuus, joka perustuu vajaavaltaisuuden aikana saatuun tuloon, on katsottava sellaiseksi omaisuudeksi, jonka osalta vajaavaltaisella on yksinomainen valinta- ja puhevalta. Näin ollen silloin, kun on kysymys vajaavaltaisen asianosaisen omaan työhön perustuvasta eläke-etuudesta, puhevaltaa etuasian vireillepanossa ja käsittelyssä käyttäisi asianosainen itse.

Alaikäisellä, joka on täyttänyt 15 vuotta, ja hänen huoltajallaan tai muulla lailliseilla edustajallaan olisi kummallakin erikseen oikeus käyttää puhevaltaa alaikäisen henkilöä tai henkilökohtaista etua tai oikeutta koskevassa asiassa. Perhe-eläkkeen lapseneläke ei olisi tällainen henkilökohtainen etuus tai oikeus. Siten 15 vuotta täyttäneen alaikäisen edunvalvoja hakisi ja muutenkin käyttäisi yksinään puhevaltaa lapseneläkettä koskevassa asiassa. Alle 15-vuotiaan kohdalla etuutta koskevaa puhevaltaa käyttäisi aina hänen edunvalvojansa. Alle 15-vuotiaan puhevaltaa henkilöä koskevassa asiassa käyttäisi hänen huoltajansa tai muu laillinen edustajansa.

Vajaavaltainen asianosainen, joka on täyttänyt 18 vuotta, käyttäisi henkilöään koskevassa asiassa puhevaltaa yksin, mikäli hän kykenee ymmärtämään asian merkityksen.

Hallituksen esityksessä holhouslainsäädän-

nön uudistamiseksi (HE 146/1998 vp) mainitaan esimerkkeinä vajaavaltaisen henkilöä koskevista asioista passin ja henkilökortin hakeminen, hakemuksen tai ilmoituksen tekeminen nimen muuttamiseksi sekä suostumuksen antaminen lääkinällisiin toimenpiteisiin. Siten myös eläkelaitoksen pyyntö lisälääkärintutkimuksen suorittamisesta olisi tällainen vajaavaltaisen henkilöä koskeva asia.

TEL:n 20 §:n 2 momentin ja vakuutusoi-keudesta annetun lain 9 §:n 1 momentin mukaan asian käsittelyssä eläkelautakunnassa ja vakuutusoi-keudessa noudatetaan hallintolainkäyttölakia, jollei erikseen toisin säädetä. Hallintolainkäyttölain puhevaltaa ja kuulemisvelvollisuutta koskevat säännökset muutettiin holhouslainsäädännön uudistuksen yhteydessä.

Voimassa olevan TEL:n 21 §:n 3 momen-tin mukaan haettaessa muutosta eläkelaitok-sen, eläketurvakeskuksen tai eläkelautakun-nan päätökseen, on vastaavasti voimassa, mitä TEL:n 19 b §:ssä säädetään. TEL:n 19 b §:n 1 momentissa, johon TEL:n 21 §:n 3 momentissa oleva viittaus tosiasiallisesti kohdistuu, säädetään puhevallasta etuasian käsittelyssä eläkelaitoksessa. Siinä on myös säännökset asianosaisen lähiomaisen tai muun asianosaisesta pääasiallisesti huolehti-neen henkilön puhevallasta.

Asian käsittelyssä eläkelaitoksessa ja muu-toksenhakuelimissä tulisi edelleenkin noudat-taa mahdollisimman yhtenäisiä periaatteita puhevallan ja kuulemisvelvollisuuden osalta. Tämän vuoksi ehdotetaan, että TEL:n 21 §:n 3 momentissa viitattaisiin TEL:n 10 c §:n 1 momentin kahteen ensimmäiseen virkkeeseen, joissa esityksessä ehdotun mukaisesti säädettäisiin siitä, miten puhevalta ja kuule-misvelvollisuus yleensä etuuskäsittelyssä eläkelaitoksessa määräytyisi. Samalla TEL:n 21 §:n 3 momentista jätettäisiin pois nykyi-nen viittaus TEL:n 19 b §:n 1 momenttiin. Esityksessä ehdotetun mukaisesti TEL:n 19 b §:n 1 momentissa säädettäisiin ainoas-taan erityistilanteesta, jolloin asianosaisen lähiomainen tai muu asianosaisesta pääasial-lisesti huolehtinut henkilö voisi TEL:n 10 c §:n 1 momentista poiketen käyttää asi-anosaisen puolesta puhevaltaa. Tällaista TEL:n 19 b §:n 1 momenttiin ehdotettua poikkeuksellista ja tilapäiseksi tarkoitettua puhevallan käyttöä ei ole aiheellista ulottaa muutoksenhakuun. Muutoksenhaussa puhe-valtaa käyttäisi joko asianosainen itse tai

hänen edunvalvojansa TEL:n 10 c §:n 1 momentin ja 20 §:n 2 momentin sekä vakuutus-oikeudesta annetun lain 9 §:n 1 momentin mukaisesti.

2.3. Etuuden maksaminen asianosaiselle tai hänen edunvalvojalleen

Eläke-etuuden maksamisesta säädettäisiin erikseen TEL:n 19 b §:n 2 momentissa. Ehdotetun lainkohdan mukaan etuus maksettaisiin asianosaiselle, jolle se on myönnetty, jollei hänen toimintakelpoisuuttaan ole tältä osin rajoitettu tai jollei laissa toisin säädetä. Vastaavasti etuus maksettaisiin edunvalvojalle, jos asianosaiselle on määrätty edunvalvoja taloudellisia asioita varten siten, että hänen toimintakelpoisuuttaan on tältä osin rajoitettu. Alle 15-vuotiaan etuus maksettaisiin kuitenkin edunvalvojalle.

Ehdotettu lainkohta noudattaisi pääosin holhoustoimesta annetun lain 25 §:n säännöksen periaatteita. Eläke maksettaisiin pääsääntöisesti eläkkeensaajalle itselleen. Jos eläkkeensaaja on julistettu vajaavaltaiseksi tai hänen toimintakelpoisuuttaan on muuten rajoitettu taloudellisten asioiden hoidossa, eläke maksettaisiin edunvalvojalle. Yksityisten alojen työeläkejärjestelmässä katsottaisiin, kuten tähänkin saakka, että sellainen työeläke, joka perustuu 15 vuotta täyttäneen alaikäisen asianosaisen omaan ansiotyöhön, olisi holhoustoimesta annetun lain 25 §:n 2 momentissa tarkoitettua omaisuutta. Siten tällainen eläke maksettaisiin 15 vuotta täyttäneelle alaikäiselle asianosaiselle itselleen. Työeläkejärjestelmän mukaista lapseneläkettä ei pidettäisi tällaisena omaisuutena, joten se maksettaisiin alaikäisen edunvalvojalle tai tämän suostumuksella alaikäiselle itselleen.

2.4. Eläkkeen kertasuoritus

Eläkelaitos voi maksaa eläkkeen kertasuorituksena, jos eläke on ennen yhteensovitusta alle laissa määritellyn rajamäärän. Tämä rajamäärä on vuoden 1999 indeksitasossa 32,89 markkaa kuukaudessa. Koska pienten eläkkeiden kuukausittaisesta maksamisesta aiheutuvat hoitokulut usein ylittävät eläkkeen määrän, ehdotetaan kertasuoritukseen oikeuttava rajamäärä korotettavaksi kaksinkertaiseksi nykyisestä. Uusi markkamäärä olisi vuoden 1999 indeksitasossa 65,77 markkaa kuukaudessa. Tätä pienempi kuukausieläke voitaisiin maksaa kertasuoritukse-

na.

Nykyisten säännösten mukaan perhe-eläkettä ei voida maksaa kertasuorituksena, jos se jää alle edellä mainitun rajamäärän yhteensovitukseen tai eläkesovitukseen vuoksi. Siksi 1 päivänä heinäkuuta 1990 voimaan tulleen perhe-eläkeuudistuksen jälkeen eläkkeiden maksurekistereihin on kertynyt arviolta satoja leskeneläkkeitä, joiden määrä on jäänyt yhteensovitukseen jälkeen pienemmäksi kuin edellä mainittu rajamäärä. Näiden eläkkeiden hoitokulut nousevat suuremmiksi kuin itse eläkkeet. Siten esityksessä ehdotetaan, että myös perhe-eläke, joka jää kertasuorituksen rajamäärää pienemmäksi yhteensovitukseen tai eläkesovitukseen jälkeen, voitaisiin maksaa kertasuorituksena.

Ehdotettujen muutosten jälkeen korkein mahdollinen vanhuuseläkkeen kertasuoritus olisi 65-vuotiaalla henkilöllä 10 234,89 markkaa vuoden 1999 indeksitasossa. Korkein mahdollinen lesken saama kertasuoritus olisi 17-vuotiaalla leskellä 15 419,40 markkaa vuoden 1999 indeksitasossa.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi, että kertasuorituksena voitaisiin maksaa myös lapseneläke eräissä erityistilanteissa. Neuvoston asetuksen sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä (ETY N:o 1408/71; sosiaaliturva-asetus) perusteella lapsella on eräissä tilanteissa oikeus perhe-eläkkeeseen ainoastaan siitä valtiosta, jossa hän asuu. Jos edunjäittäjä on ansainnut perhe-eläkeoikeutta muussakin jäsenvaltiossa, tämä jäsenvaltio on velvollinen maksamaan siellä ansaittujen lapsenetuksien ja asuinvaltion maksamien lapsenetuksien erotuksen. Tällaiset erotusetuudet jäävät usein hyvin pieniksi, joten niistä aiheutuvat hoitokulut tulevat useimmiten suuremmiksi kuin itse erotusetuus. Siksi ehdotetaan, että myös tällainen erotusetuus voitaisiin maksaa kertasuorituksena, jos se jää edellä ehdotettua rajamäärää pienemmäksi.

2.5. Eläkkeen maksaminen muulle taholle kuin asianosaiselle tai hänen edunvalvojalleen

Voimassa olevassa TEL:n 4 n §:n 4 momentissa sekä 19 a ja 19 c §:ssä on säännökset siitä, milloin etuus voidaan maksaa muulle taholle kuin asianosaiselle tai hänen edunvalvojalleen. Näitä säännöksiä ehdote-

taan muutettavaksi, huomioon ottaen myös muualla lainsäädännössä tapahtuneet muutokset, ja ne koottaisiin 19 c §:ään. Säännöksiin tehtävät muutokset olisivat lähinnä teknisiä, lukuun ottamatta jäljempänä ehdotettavaa kansaneläkelaitoksen takautumisoikeuden laajentamista ja sosiaalihuoltolain (710/1982) 6 §:n 1 momentissa tarkoitettua toimielimen takautumisoikeuden supistamista.

Kun kansaneläkkeessä tuloksi luettavasta eläkkeestä tai korvauksesta on vireillä muutoksenhaku, kansaneläkelaitos voi kansaneläkelain (347/1956) 45 §:n 2 momentin perusteella maksaa kansaneläkettä väliaikaisen päätöksen perusteella. Jos työeläke tai muu korvaus myönnetään muutoksenhaun seurauksena takautuvasti, kansaneläkelaitoksella on oikeus periä liikaa maksamansa kansaneläke takautuvasti maksettavasta työeläkkeestä tai korvauksesta. Tästä säädetään nykyisin myös TEL:n 19 a §:n 5 momentissa. Tämä takautumisoikeus koskee vain niitä tapauksia, joissa työeläke myönnetään tai tarkistetaan takautuvasti muutoksenhaun tai siihen liittyvän itseoikaisun vuoksi.

Työeläkelaitokset oikaisevat ja tarkistavat takautuvasti työeläkkeitä. Kansaneläkelaitoksella ei ole takautumisoikeutta työeläkkeeseen, jos työeläkettä korotetaan takautuvasti muutoin kuin valituksen yhteydessä. Näin ollen takautumisoikeutta ei ole, jos työeläkkeen määrä muuttuu TEL:n 21 d §:n 2 momentissa tarkoitettua, vakuutettua eduksi tapahtuvan lainvoimaisen päätöksen oikaisun perusteella tai tarkistettaessa esimerkiksi osatyökyvyttömyyseläke täydeksi eläkkeeksi. Jos kansaneläkettä on tällaisessa tilanteessa maksettu liian suurena, kansaneläkelaitos perii aiheutta maksetun kansaneläkkeen vakuutetulta. Menettely on hallinnollisesti raskas, eikä takaisinperintä ja siitä mahdollisesti aiheutuva ulosotto ole eläkkeensaajankaan kannalta mielekäästä.

Sen vuoksi ehdotetaan, että työeläkelaitos voisi maksaa kansaneläkelaitoksen pyynnöstä takautuvalla ajalla korotettua työeläkkeenosan suoraan kansaneläkelaitokselle, jos se on maksanut samalta ajalta liikaa kansaneläkettä. Menettely koskisi työeläkkeen korotusta. Eläkkeen myöntäminen itseoikaisumenettelyllä jäisi säännöksen soveltamisen ulkopuolelle. Menettely helpottaisi ja yksinkertaistaisi liikamaksujen perintää ja olisi myös eläkkeensaajan kannalta vaivaton eikä sillä olisi vaikutusta hänen vastaiseen

toimeentuloonsa. Jotta takautumismenettelyä ei sovellettaisi aivan vähäisiin takautuviin oikaisuihin, työeläkelaitoksella olisi harkintavaltaa takautumisvaateen noudattamisessa.

Sosiaalihuoltolain 6 §:n 1 momentissa tarkoitettua toimielimen takautumisoikeus, josta nykyisin säädetään TEL:n 19 a §:n 2 momentin ensimmäisessä virkkeessä, ehdotetaan kumottavaksi. Jos eläkkeensaaja ei lainkohdan tarkoittamissa tilanteissa pysty asiaita hoitamaan, hänelle voitaisiin hoitotoimesta annetun lain mukaisesti määrätä edunvalvoja hoitamaan hänen taloudellisia asioitaan. Tätä voidaan pitää riittävänä turvaamaan sen, että eläkkeensaajan eläke tulee asianmukaisesti käytettäväksi eläkkeensaajan itsensä ja sellaisen henkilön huoltoon, jonka elatukseen eläkkeensaaja on velvollinen osallistumaan.

2.6. YEL:n ja MYEL:n mukainen vakuuttaminen takautuvalla ajalla ja vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyönti

Sekä MYEL:n että YEL:n tarkoituksena on, että yrittäjä on vakuutettu koko sen ajan, jona hän harjoittaa näiden lakien mukaista yrittäjätoimintaa. Vakuuttamisvelvollisuutta takautuvalla yrittäjätoiminta-ajalta on kuitenkin rajoitettu enintään kuluvaan kalenterivuoteen ja viiteen tai kahteen sitä edeltäneeseen kalenterivuoteen. Näitä vuosia edeltäneeltä ajalta vakuuttamisvelvollisuutensa laiminlyönyt yrittäjä on menettänyt YEL:n ja MYEL:n mukaisen eläkeoikeutensa.

Voimassa olevien säännösten mukaan se, kuinka monelta vuodelta yrittäjä voidaan takautuvasti vakuuttaa, riippuu siitä, ottaako yrittäjä vakuutuksen oma-aloitteisesti vai pakkovakuutetaanko hänet. Yrittäjä, joka pyrkii oma-aloitteisesti korjaamaan vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyöntinsä ottamalla vakuutuksen itse, on velvollinen ottamaan vakuutuksen kuluvalta vuodelta ja viideltä sitä edeltävältä kalenterivuodelta. Sen sijaan yrittäjä, joka pakkovakuutetaan, voidaan vakuuttaa takautuvalla ajalla kuluvaan vuoden lisäksi enintään kahdelta sitä edeltävältä kalenterivuodelta. Järjestelmä, jossa takautuvan vakuuttamisen enimmäispituus on erilainen eri tilanteissa, on epäselvä. Se asettaa yrittäjät eriarvoiseen asemaan eikä voida pitää tarkoituksenmukaisena, että oma-aloitteisesti, joskin myöhässä, vakuutuksen ottava yrittäjä joutuu taloudellisesti vaikeampaan asemaan

kuin yrittäjä, joka pakkovakuutetaan.

Takautuva vakuuttamisvelvollisuus oli aikaisemmin myös pakkovakuuttamistilanteissa enintään kuluva kalenterivuosi ja viisi sitä edeltävää vuotta. Tätä aikaa lyhennettiin nyt voimassa olevaan kahteen vuoteen 1 päivänä tammikuuta 1998 voimaan tulleilla YEL:n ja MYEL:n muutoksilla (1002/1997 ja 1003/1997). Muutosten taustalla oli se, että viiden vuoden pakkovakuutuksesta aiheutuva vakuutusmaksu mahdollisine korotuksineen ja viivästyskorokoineen oli käytännössä osoittautunut suuruutensa vuoksi ylivoimaiseksi suorittaa useille pakkovakuutetuille yrittäjille. Muutoksen tarkoituksena oli pienentää taannehtivien ja usein maksamatta jäävien maksujen määrää. Samalla haluttiin kuitenkin antaa niille yrittäjille, joille se on taloudellisesti mahdollista, tilaisuus halutesaan ottaa vakuutus myös pakkovakuutettavia vuosia edeltävälle kolmelle kalenterivuodelle. Tältä ajalta vakuutuksen voimaantulo on kuitenkin sidottu siihen, että yrittäjä suorittaa tältä ajalta vahvistetun työtulon perusteella määrätyn vakuutusmaksun kuuden kuukauden kuluessa työtulon vahvistamista koskevan päätöksen antamisesta. Tätä mahdollisuutta yrittäjät eivät ole käytännössä käyttäneet lainkaan.

Takautuva viiden vuoden vakuutusmaksu mahdollisine korotuksineen on suuri taloudellinen kustannus yrittäjille. Voimassa oleva laki onkin aiheuttanut tilanteita, joissa myöhässä, mutta oma-aloitteisesti vakuutusta ottamaan tullut yrittäjä on todennut itselleen paremmaksi vaihtoehdoksi jäädä odottamaan eläketurvakeskuksen pakkovakuuttamista välttyäkseen pidemmältä takautuvan ajan vakuuttamiselta ja vakuutusmaksuilta.

Pakkovakuuttamisiin liittyvä kahden vuoden takautuva vakuuttamisaika puolestaan on osoittautunut valvonnan kannalta liian lyhyeksi ajaksi. Valvonnan kannalta tavoiteltava tilanne olisi sen mittainen takautuvan ajan vakuuttamisvelvollisuus, että vakuutuksen ottamisen laiminlyöneet yrittäjät ennätettäisiin siinä ajassa todeta ja pakkovakuuttaa. Tällöin vakuutus saataisiin voimaan yrittäjätoiminnan alusta lukien, eikä yrittäjälle jäisi aikaa, jolta hänelle ei kerry eläkettä.

Takautuvan ajan vakuuttamisvelvollisuudelle ehdotetaan säädettäväksi vain yksi enimmäisaika, jota sovellettaisiin sekä pakkovakuuttamistilanteissa että niissä tilanteissa, joissa yrittäjä ottaa vakuutuksen oma-aloitteisesti. Koska viiden vuoden takautuva

vakuuttamisaika on liian pitkä siitä yrittäjälle aiheutuvien taloudellisten seuraamusten takia ja pakkovakuuttamistilanteissa noudatettava kahden vuoden takautuva vakuuttamisaika puolestaan on valvonnan kannalta liian lyhyt aika takautuvalle vakuuttamiselle, takautuvan ajan vakuuttamisvelvollisuuden enimmäispituudeksi ehdotetaan kuluva kalenterivuotta ja kolmea sitä edeltävää vuotta.

Vakuutusmaksun korottamisesta vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyönnin takia säädetään voimassa olevan YEL:n 12 §:n 1 momentissa ja MYEL:n 12 §:n 1 momentissa. Molemmissa lainkohdissa säädetään muilta osin pakkovakuuttamisesta.

Laiminlyöntisäännöksen sijainti pakkovakuuttamista koskevien säännösten yhteydessä on aiheuttanut erityisesti YEL:n osalta epäselvyyttä siitä, koskeeko laiminlyöntikorotus lainkaan niitä tilanteita, joissa yrittäjä itse korjaa laiminlyöntinsä ottamalla vakuutuksen myöhässä.

Ennen 1 päivänä tammikuuta 1998 voimaan tullutta lain muutosta (1002/1997) laiminlyöntikorotussäännös oli YEL:ssä erillisenä 12 §:n 2 momenttina. Kyseisellä lainmuutoksella säännös siirrettiin 12 §:n 1 momenttiin ja samalla laiminlyöntikorotuksen määrääminen siirrettiin eläkelaitoksen tehtäväksi. Tarkoitus ei ollut muuttaa säännöksen sisältöä siten, että laiminlyöntikorotus koskisi vain pakkovakuuttamistilanteita. Koska laiminlyöntikorotussäännöksen sijainnin takia siitä voi nyt saada virheellisen kuvan, ehdotetaan, että laiminlyöntikorotusta koskeva säännös siirrettäisiin sekä YEL:ssä että MYEL:ssä omaksi momenttikseen. Näin sen soveltuminen sekä pakkovakuuttamisella korjattaviin että yrittäjän oma-aloitteisesti ottamalla vakuutuksella korjattaviin vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyönteihin olisi selkeästi laista luettavissa. Samassa yhteydessä YEL:n ja MYEL:n 12 §:n luettavuutta ehdotetaan parannettavaksi siirtämällä pakkovakuuttamista koskevat momentit pykälän alkuun ja säännökset laiminlyöntikorotuksesta, vakuutusmaksun maksamisen laiminlyönnin aiheuttamasta viivästyskorosta sekä vakuutusmaksun perimisestä ja maksamattomien vakuutusmaksujen vaikutuksesta eläkkeeseen pykälän loppuun.

2.7. Maatalousyrittäjien erityinen yhteensovitusperuste

MYEL:n erityinen yhteensovitusperuste on

ollut MYEL:ssa sen voimaantulosta lukien. Se säädettiin turvaamaan MYEL-eläkkeen tasoa emännille ja muillekin sellaisille maatalousyrittäjille, joiden MYEL-työtulo on pieni. MYEL:n voimaantullessa yhteensovitusraja laskettiin ottamalla yhteensovitusperusteesta 60 prosenttia ja vähentämällä tästä määrä, joka vastasi kansaneläkkeen tukiosan saajien keskimääräistä kansaneläkettä, enintään kuitenkin 30 prosenttia yhteensovitusperusteesta. Ilman erityistä yhteensovitusperustetta ei pienen MYEL-työtulon saaneille maatalousyrittäjille olisi jäänyt yhteensovituksen jälkeen MYEL-eläkettä maksettavaksi lainkaan tai heidän MYEL-eläkkeensä olisi jäänyt kohtuuttoman pieneksi.

Toinen peruste MYEL:n erityiselle yhteensovitusperusteelle oli, ettei TEL 8 §:n 3 momentin säännös, jonka mukaan samanaikaiset työtulot ja eläkkeen perusteena olevat palkat laskettiin yhteensovitusperustetta määrättäessä yhteen, koskenut MYEL:n voimaan tullessa LEL:n alaista työtä. Näin ollen maatalousyrittäjillä usein ollut rinnakkainen LEL-työskentely ei korottanut yhteensovitusperustetta. Tätä vaikutusta ei ollut myöskään MEL:n piiriin kuuluvalla työskentelyllä.

Työeläkkeen yhteensovitusta koskeva TEL:n 8 §:n 2 momentti muutettiin 1 päivästä heinäkuuta 1975 lukien (749/1974) siten, ettei kansaneläke enää pienentänyt yhteensovitusrajaa pienituloisilla. Kansaneläkkeen määrä vaikutti yhteensovitusrajaan ainoastaan niissä tapauksissa, joissa yhteensovitusperuste ylitti 586 markkaa kuukaudessa (vuoden 1975 indeksitaso). Näissä tapauksissa yhteensovitusperusteesta vähennettiin kuusi prosenttia ylitteestä, kuitenkin enintään kansaneläkkeen perusosan määrä. Tämän lainmuutoksen myötä tärkein peruste MYEL:n mukaiselle erityiselle yhteensovitusperusteelle hävisi.

Heinäkuun alusta vuonna 1981 tulivat voimaan LEL:n 5 §:n ja TEL:n 8 §:n 3 momentin muutokset (257/1981 ja 258/1981). Näissä säädettiin, että yhteensovitusperustetta määrättäessä voitiin lisätä kysymyksessä olevina kalenterivuosina LEL:n alaisessa työssä ansaittujen palkkojen keskimäärä kuukautta kohden rinnakkaisesta työ- tai virkasuhteesta tai yrittäjätoiminnasta saatuun kuukausiansioon. Menetelmä oli vaihtoehtoinen LEL:n nimikepalkan käyttämiselle yhteensovitusperusteena. Vastaava muutos tuli koskemaan myös merimiespalveluksesta saatuja ansioita TEL:n 8 §:n 4 momentin ja

MEL:n 27 §:n muutoksella 1 päivästä huhtikuuta 1983 lukien (235/1983 ja 236/1983).

Vuoden 1994 alusta voimaan tulleella lain muutoksella (560/1993) LEL:n yhteensovituksessa käytetyt nimikepalkat poistettiin. Lopulta vuoden 1996 alusta voimaan tulleella TEL:n 8 §:n 2 momentin muutoksella (1495/1995) myös kansaneläkevähennys poistettiin yhteensovitussäännöksistä kokonaan.

Edellä esitettyjen muutosten jälkeen MYEL:n erityiselle yhteensovitusperusteelle ei ole enää aihetta. Erityinen yhteensovitusperuste antaa joillekin maatalousyrittäjille perusteetonta etua. Se näkyy selvimmän silloin, kun maatalousyrittäjä saa 30—40 prosentin tasoista eläkettä tapaturma- tai liikennevakuutuksen perusteella. Tällainen korvaus pitäisi vähentää MYEL-eläkkeestä, koska se perustuu käytännössä samaan työtuloon kuin MYEL-eläke. Erityisen yhteensovitusperusteen takia vähennystä ei kuitenkaan tule tehtäväksi, vaan maatalousyrittäjälle voi tulla maksettavaksi samalta ajalta täysimääräisenä tapaturmavakuutuslain tai liikennevakuutuslain mukainen korvaus ja täysi tai lähes täysi MYEL-eläke.

3. Esityksen taloudelliset ja muut vaikutukset

3.1. Eläkevakuutusasian käsittely ja eläkkeen maksaminen

Eläkevakuutusasian käsittelyä ja eläkkeen maksamista koskevilla muutosehdotuksilla ei olisi valtiontaloudellisia vaikutuksia. Ehdotettu TEL:n 19 a §:n 2 momentin ensimmäisen virkkeen kumoaminen lisännee edunvalvojen määräämistä. Edunvalvojan palkkio maksetaan päämiehen varoista. Koska ehdotetut muutokset perustuvat pääosin holhouslainsäädännön uudistamiseen, niillä olisi lähes samanlaiset vaikutukset yksittäisten kansalaisten asemaan kuin holhustoimesta annetulla lailla. Näiden muutosten tavoitteena on, että täysi-ikäisen henkilön toimintakelpoisuutta rajoitettaisiin ainoastaan sen verran kuin on tarpeen hänen etujensa turvaamiseksi. Näin ollen uudistus lisäisi yksittäisten kansalaisten oikeutta päättää itse omista asioistaan silloin, kun he ovat ainoastaan joiltakin osin edunvalvonnan tarpeessa.

3.2. Kertasuoritus

Kertasuorituksen rajamäärän korottamisella ei ole valtiontaloudellisia vaikutuksia. Ehdotettu muutos vähentäisi kuitenkin pienten kuukausieläkkeiden eläkelaitoksille aiheuttamia hallinnollisia hoitokuluja.

3.3. YEL:n ja MYEL:n mukainen takautuva vakuuttaminen ja vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyöntikorotus

Ehdotetuilla muutoksilla ei olisi valtiontaloudellisia vaikutuksia.

3.4. Maatalousyrittäjien erityinen yhteensovitusperuste

Vuoden 1999 alussa MYEL-vakuutettuja oli noin 119.000. Näistä noin 45 prosentilla työtulo on alle yhteensovituksen vähimmäistulon. Erityinen yhteensovitusperuste korottaa eläkkeitä tapauksissa, joissa MYEL-vakuutetulla on rinnakkainen TEL-, VEL- tai KVTEL-työsuhde, josta muodostuu eläkettä yli 60 prosenttia. Lisäksi se korottaa eläkkeitä tilanteissa, joissa MYEL-työtulon kanssa rinnakkaiset TEL- ja LEL-pätkätyöt eivät vähäisten ansioidensa takia vaikuta MYEL:n yhteensovitusperusteeseen. Ehdotetun lainmuutoksen voidaan arvioida vähentävän näiltä osin MYEL:n eläkemenoa ja valtionosuutta ensimmäisenä vuotena noin 0,2 miljoonaa markkaa. Viidentenä vuonna vähennys olisi noin miljoona markkaa vuodessa ja kymmenentenä vuonna noin 2 miljoonaa markkaa vuodessa.

Niissä tapauksissa, joissa MYEL-eläkkeen saaja saa samalta ajalta maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1026/1981) mukaista eläkettä, MYEL:n erityisen yhteensovitusrajan poistaminen vähentäisi MYEL-menoa yhden vuoden uusien eläkemyöntöjen osalta noin 0,4 miljoonalla markalla. Vähentyvä MYEL-meno korottaisi kuitenkin maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain mukaisia rahoitusosuuksia MYEL-osuutta vastaavalla määrällä, joten vaikutus valtion kustannuksiin olisi nolla. Myös siinä tapauksessa, että pienenevien MYEL-eläkkeiden katsottaisiin korottavan kansaneläkkeitä, nettovaikutus valtiolle olisi nolla, koska muutos vaikuttaisi kansaneläkelaitoksen maatalousyrit-

täjien tapaturmavakuutusosuuteen.

4. Asian valmistelu

Ehdotetut muutokset on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä virkatyönä. Esityksen valmisteluun ovat osallistuneet myös eläketurvakeskus ja merimieseläkekassa sekä maatalousyrittäjien eläkelaitos. Valmistelun yhteydessä on kuultu Teollisuuden ja Työnantajien Keskusliittoa, Palvelutyönantajia, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöä, Toimihenkilöjärjestö STTK:ta ja AKAVAA.

Suurin osa esityksessä ehdotetuista muutoksista on ollut eläketurvakeskuksen hallituksen käsiteltävänä ja ne on hyväksytty siellä.

Samanaikaisesti tämän esityksen kanssa sosiaali- ja terveysministeriössä on valmisteltu holhouslainsäädännön uudistamisesta aiheutuvat muutosesitykset myös tapaturmavakuutuslakiin (608/1948) ja niihin etuuslakeihin, joiden toimeenpanosta huolehtii kansaneläkelaitos. Näissä hallituksen esityksissä on holhouslain uudistamisesta aiheutuvien muutosten osalta pyritty siihen, että ehdotetut muutokset vastaisivat kaikissa näissä etuusjärjestelmissä toisiaan, ellei jostakin erityisestä syystä muuhun ole ollut aihetta.

Maatalousyrittäjien erityisen yhteensovitusperusteen kumoamisesta on pyydetty lausunnot Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitolta ja maatalousyrittäjien eläkelaitokselta. Lausuntojen mukaan ehdotettu muutos voitaisiin toteuttaa.

5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Eduskunnassa on käsiteltävänä hallituksen esitys eläkkeelle siirtymistä myöhentävistä ja työssä jatkamista edistävästä muutoksista eläkelainsäädäntöön (HE 93/1999 vp). Mainitussa hallituksen esityksessä on ehdotettu muutettavaksi LEL:n 13 a §, jota ehdotetaan muutettavaksi myös tässä hallituksen esityksessä. Nyt ehdotetussa LEL:n 13 a §:ssä on otettu huomioon edellä mainitussa hallituksen esityksessä ehdotettu muutos ikään kuin se olisi jo hyväksytty ja vahvistettu.

Samanaikaisesti tämän esityksen kanssa eduskunnalle on annettu hallituksen esitys laiksi tapaturmavakuutuslain muuttamisesta

(HE /1999 vp), joka sisältää uudistetusta holhouslainsäädännöstä johtuvat muutokset tapaturmavakuutusjärjestelmään. Samanlaisesti eduskunnalle on annettu myös hallituksen esitys laiksi kansaneläkelain, perheläkelain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta (HE /1999 vp). Esitys sisältää holhouslainsäädännön uudistamisen johdosta kansaneläke- ja perheläkejärjestelmään tehtävät muutokset. Samoin siihen sisältyy vakuutus- ja eläkelaitoksen itseoikaisuun perustuvat kansaneläkejärjestelmän takautumisoikeuden laajentamista koskevat tätä esitystä vastaavat muutokset.

Siltä osin kuin HE:ssä /1999 vp on ehdotettu kansaneläkelain (347/1956; KEL) 44 §:n kumoamista, Suomen Kuntaliitto on antanut asiasta lausuntonsa. Se katsoo lausunnossaan, että KEL:n 44 §:n kumoamisesta tulisi pidättäytyä. Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan TEL:n 19 a §:n 2 momentin ensimmäisen virkkeen kumoamista, joka pääosin vastaa KEL:n 44 §:ää.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Työntekijäin eläkelaki

4 b §. Pykälään lisättäisiin uusi 5 momentti, johon siirrettäisiin sisällöltään muuttumattomana nykyinen 19 b §:n 3 momentin säännös perhe-eläkkeen maksamisesta määrälläikäisenä ennen kuin edunjättäjän kuolemasta on täysi selvyys.

4 n §. Pykälän 4 momenttia vastaava säännös siirrettäisiin 19 c §:n 1 momenttiin ja samalla 4 momentti kumottaisiin tarpeettomana.

10 c §. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin viittaussäännökset hallintomenettelylain 16 a ja 16 b §:ään. Lisäksi säännökseen kirjoitettaisiin erikseen alle 15 vuotiaan puhevallan käyttöä koskeva rajoitus. Alle 15-vuotiaan asianosaisen osalta puhevaltaa käyttäisi edunvalvoja silloinkin, kun kysymyksessä on asianosaisen omaan työhön perustuvasta etuudesta.

19 a §. Pykälän nykyinen 1 momentti siirrettäisiin sanamuodoltaan tarkistettuna 19 b §:n 3 momentiksi ja pykälän loput säännökset, lukuun ottamatta 2 momentin ensimmäisen virkkeen säännöstä, siirrettäisiin 19 c §:ään, jossa on jo nykyisinkin eläkkeen maksamista koskevia säännöksiä. Samalla 19 c §:ään siirrettäisiin säännöksiin tehtäisiin joitakin sanamuodollisia ja muita lähinnä teknisiä tarkistuksia.

Holhouslainsäädännön uudistuksen myötä

pykälän nykyinen 2 momentin ensimmäisen virkkeen säännös ei olisi enää tarpeellinen, koska säännöksen tarkoittamissa tilanteissa eläkkeensaajan toimintakelpoisuutta voidaan rajoittaa ja määrätä hänelle edunvalvoja hoitamaan hänen taloudellisia asioitaan. Tätä kautta voidaan riittävästi turvata eläkkeen käyttäminen eläkkeensaajan ja sellaisen henkilön huoltoon, jonka elatukseen eläkkeensaaja on velvollinen osallistumaan.

Näin ollen pykälä kumottaisiin tarpeettomana.

19 b §. Pykälän 1 momentissa säilytettäisiin sanamuodoltaan tarkistettuna säännös eläkelaitoksen hyväksymän asianosaisen lähiomaisen tai muun asianosaisesta huolehtivan henkilön mahdollisuudesta käyttää asianosaisen puolesta puhevaltaa tilanteissa, joissa asianosaiselle saattaisi aiheutua oikeudenmenetyksiä sen vuoksi, ettei hän iän, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi itse kykene toimimaan etuusasiassaan siten, ettei hänen tämän lain mukaiset oikeutensa vaarantuisi. Säännöksen nojalla tällainen asianosaisen lähiomainen tai muu edustaja voisi toimia asianosaisen puolesta etuusasioissa, jotka edellyttävät kiireellisiä toimia. Mikäli asianosaisen kykenemättömyys hoitaa asioitaan jatkuu pidempään, hänen etuusasioitaan voisi hoitaa vain holhoustoimesta annetun lain mukainen edunvalvoja. Samalla pykälän 1 momentin viimeinen virke poistettaisiin tarpeettomana, koska 15 vuotta täyttäneen alaikäisen puhevalta määräytyisi 10 c

§:n 1 momentin nojalla ja määräämisvalta tähän pykälään ehdotetun 2 momentin nojalla.

Pykälän 2 momenttiin otettaisiin säännös etuuden maksamisesta. Säännöksen mukaan etuus maksetaan sille, jolle se on myönnetty, jollei laissa toisin säädetä. Työntekijäin eläkeläisissä ja muualla lainsäädännössä on muun muassa lukuisia säännöksiä eläkkeen maksamisesta takautumisoikeuden perusteella toissijaisille sosiaalivakuutusjärjestelmille. Vajaavaltaisen asianosaisen tai asianosaisen, jonka toimintakelpoisuutta on taloudellisten asioiden osalta rajoitettu, etuuden maksamisessa noudatettaisiin soveltuvin osin hoidustoimesta annetun lain säännöksiä. Alle 15 vuotiaalle myönnetty etuus maksettaisiin kuitenkin edunvalvojalle silloinkin, kun se perustuu vajaavaltaisuuden aikana tehtyyn työhön. Tämän lainkohdan vuoksi pykälän nykyinen 2 momentti olisi tarpeeton.

Pykälän 3 momenttiin siirrettäisiin nykyisen 19 a §:n 1 momentin säännökset eläkkeen siirtämis- ja panttaamiskiellosta ja hautausavustusten ja kulukorvausten ulosottokiellosta. Samalla pykälän nykyinen 3 momentti siirrettäisiin 4 b §:n 5 momentiksi.

Pykälän 4—6 momenttiin otettaisiin nykyisen pykälän 4 momentissa olevat säännökset eläkkeen kertosuorituksesta. Samalla kertosuoritukseen oikeuttavan kuukausieläkkeen yläraja korotettaisiin kaksinkertaiseksi nykyisestä määrästä. Perhe-eläke voitaisiin maksaa kertosuorituksena myös silloin, kun se jää rajamäärää pienemmäksi yhteensovituksen tai eläkesovituksen vuoksi. Samalla lisättäisiin säännös, jonka nojalla kertosuorituksena voitaisiin maksaa myös sosiaaliturva-asetuksen mukaisena erotusetuutena Suomesta lapselle maksettava lapseneläke, joka on kertosuorituksena maksettavan eläkkeen ylärajaa pienempi. Yläraja olisi vuoden 1966 indeksitasossa viisi markkaa ja vuoden 1999 indeksitasossa 65,77 markkaa.

19 c §. Pykälässä olisi säännökset siitä, milloin eläke-etuus voidaan maksaa muulle taholle kuin eläkkeensaajalle itselleen tai hänen edunvalvojalleen.

Pykälän 1 momentissa olisi nykyisen pykälän säännös työnantajan oikeudesta saada takautuva eläke ajalta, jolta työnantaja on maksanut sairausajan palkkaa, sisällöltään muutoin muuttumattomana, mutta samaan yhteyteen siirrettäisiin myös nykyisen 4 n §:n 4 momentin säännös kuntoutusrahan maksamisesta työnantajalle.

Pykälän 2 momenttiin siirrettäisiin nykyisen 19 a §:n 4 momentin säännökset työttömyyskassan ja kansaneläkelaitoksen oikeudesta takautuvasti myönnettyyn eläkkeeseen samalta ajalta, jolta ne ovat maksaneet eläkkeensaajalle työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatukea. Lisäksi 2 momenttiin lisättäisiin, että työttömyyskassalla ja kansaneläkelaitoksella on takautumisoikeus eläkkeeseen työttömyyspäivärahan ja työmarkkinatuen lisäksi myös työvoimapolitiisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (763/1990) ja työttömien omaehtoisen opiskelun tukemisesta annetussa laissa (1402/1997) tarkoitetun koulutustuen ja koulutuspäivärahan maksamisen osalta, joka kohdistuu samaan aikaan kuin takautuvasti myönnetty eläke. Tällainen takautumisoikeus kansaneläkelaitoksella ja työttömyyskassalla on jo asianomaisten lakien perusteella, mutta selvyuden vuoksi asiasta säädettäisiin myös TEL:ssä.

Pykälän 3 momenttiin siirrettäisiin nykyisen 19 a §:n 5 momentin säännös kansaneläkelaitoksen oikeudesta maksamansa kansaneläkkeen johdosta takautuvasti myönnettyyn työeläkkeeseen. Kansaneläkelaitoksella on ollut takautumisoikeus työeläkkeeseen, jos valituksen johdosta työeläke tulee myönnettäväksi takautuvasti ja kansaneläkelaitos on maksanut samalta ajalta liikaa kansaneläkettä. Kansaneläkelaitokselle ehdotetaan annettavaksi takautumisoikeus työeläkkeeseen myös tilanteissa, joissa työeläkelaitos oikaisee työeläkkeen määrän takautuvasti aikaisempaa suuremmaksi TEL:n 21 d §:n 2 momentin mukaisella itseoikaisumenettelyllä. Takautumisoikeus koskisi myös tilanteita, joissa eläkkeen määrä muutoin tarkistetaan aikaisempaa suuremmaksi, esimerkiksi osatyökyvyttömyyseläkkeen muuttuessa täydeksi työkyvyttömyyseläkkeeksi. Ehdotetun säännöksen mukaan työeläkelaitos voisi maksaa suoraan kansaneläkelaitokselle oikaistun työeläkkeen ja aikaisemman työeläkkeen erotuksen siltä osin kuin se vastaa kansaneläkelaitoksen liikaa maksaman eläkkeen määrää. Takautuva korotus voitaisiin jättää maksamatta esimerkiksi, jos sen määrä on vähäinen.

Pykälän 4 momenttiin siirrettäisiin nykyisen 19 a §:n 2 momentin toisen virkkeen säännös sanamuodoltaan tarkistettuna. Siten, jos työntekijä on saanut toimeentulotukea ennakkona takautuvasti myönnettävää eläkettä vastaan, vastaavalta ajalta maksettava elä-

ke tai osa siitä maksetaan hakemuksesta säännöksessä tarkoitettulle toimielimelle jo annetun toimeentulotuen korvaamiseksi.

Pykälän 5 momenttiin siirrettäisiin muuttamattomana nykyinen 19 a §:n 3 momentin säännös.

Pykälän 6 momenttiin lisättäisiin selvyden vuoksi opintotukilain (65/1994) 28 §:ää vastaava säännös kansaneläkelaitoksen oikeudesta takautuvasti myönnettyyn eläkkeeseen. Opintotukilain 6 §:n mukaan opintotukea ei myönnetä, jos opiskelija saa työeläkettä. Osatyökyvyttömyyseläkkeen saaminen ei kuitenkaan estä opintotuen saamista. Lain 28 §:n mukaan kansaneläkelaitos saa peria perusteettomasti maksetun opintotuen takautuvasti suoritettavasta etuudesta, jos opiskelija on saanut opintorahaa, aikuisopintorahaa tai asumisiisää samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään takautuvasti työeläkettä. Kansaneläkelaitoksella olisi siis takautumisoi-keus työeläkkeeseen.

Pykälän 7 momenttiin siirrettäisiin soveltuvin osin nykyistä 19 a §:n 6 momenttia vastaava säännös siitä, että pykälän 2—6 momentin tilanteissa eläkkeen maksaminen säännöksissä tarkoitetuille tahoille edellyttää, että eläkkeen maksamista koskeva ilmoitus on tehty asianomaiselle eläkelaitokselle vähintään kaksi viikkoa ennen eläkkeen maksupäivää. Nykyisestä poiketen myös työnantajalta edellytettäisiin 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa tällaista ilmoitusvelvollisuutta.

21 §. Pykälän 3 momenttia muutettaisiin siten, että myös muutoksenhakumenettelyssä asianosaisen ja edunvalvojan puhevallan ja kuulemisen osalta noudatettaisiin vastaavia periaatteita kuin eläkelaitoksessa viittaamalla 10 c §:n 1 momentin kahteen ensimmäiseen virkkeeseen. Muilta osin muutoksenhaussa noudatetaan soveltuvin osin hallintolainkäytölain säännöksiä. Holhoustoimesta annetun lain mukaisen edunvalvonjajärjestelmän vuoksi ehdotetussa 19 b §:n 1 momentissa tarkoitettulle lähiomaiselle tai muulle asianosaisesta pääasiallisesti huolehtivalle henkilölle ei olisi asianosaisen etujen turvaamiseksi enää tarpeen säilyttää puhevaltaa muutoksenhakuasiassa enemmälti kuin uudet hallintolainkäyttölain säännökset edellyttävät.

1.2. Lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelaki

13 a §. Pykälässä oleva viittaus TEL:n

19 a §:ään poistettaisiin, koska mainittu TEL:n säännös on edellä ehdotettu kumottavaksi.

1.3. Merimieseläkelaki

2 a §. Pykälä olisi uusi. Sen 1 momentissa olisi TEL:n 10 c §:n 1 momenttia vastaava säännös asianosaisen puhevallasta ja kuulemisesta. Pykälän 2 momentissa olisi uutena säännöksenä asiasisällöltään TEL:n 10 c §:n 2 momenttia vastaava säännös. Nykyisin TEL:n 10 c §:n 1 momenttia vastaavat säännökset ovat lain 40 §:ssä. Koska nämä säännökset sopivat asiasisältönsä puolesta paremmin lain alkuun, 40 §:n säännökset siirrettäisiin nyt ehdotettuun uuteen pykälään. Samalla 1 momentin säännökseen tehtäisiin TEL:n 10 c §:n 1 momenttiin ehdotettuja muutoksia vastaavat muutokset.

21 §. Pykälän säännökset vastaavat nykyisen TEL:n 19 b §:n 1 ja 2 momentin säännöksiä. Säännöksiin tehtäisiin vastaavat muutokset kuin TEL:iin ja ne siirrettäisiin 28 b §:n 1 momenttiin. Näin ollen pykälä kumottaisiin tarpeettomana.

22 §. Pykälän 3 momenttia vastaava säännös siirrettäisiin 28 b §:n 4 momenttiin. Sitä pykälän 3 momentti kumottaisiin.

28 §. Pykälän 10 momentissa oleva viittaus 22 §:n 3 momenttiin korjattaisiin viittaukseksi 28 b §:n 4 momenttiin, johon nykyinen 22 §:n 3 momentin säännös ehdotetaan siirrettäväksi.

28 b §. Pykälä muutettaisiin asiasisällöltään samansisältöiseksi kuin TEL:iin ehdotettu 19 b §. Eläkkeen kertsuoritusta koskeva viittaus ehdotetaan otettavaksi pykälän 4 momenttiin. Samalla voimassa oleva kertsuoritusta koskeva säännös 22 §:n 3 momentista kumottaisiin. Samalla kumottaisiin myös voimassa olevan lain 63 §:n 1 momentissa olevat säännökset eläkkeen siirtämisestä, hautausavustuksen tai muun kustannusten korvausten ulosmittaamisesta, jota vastaisi pykälän 3 momentti.

28 c §. Lakiin otettaisiin uusi 28 c §, joka vastaisi asiasisällöltään TEL:n 19 c §:ää sen 1 momenttia lukuun ottamatta. TEL:n 19 c §:n 1 momentin säännöstä vastaava säännös jäisi pois MEL:sta, koska MEL 28 §:n 1 momentin mukaan eläkettä ei makseta siltä ajalta, jolta työnantaja on velvollinen maksamaan palkkaa.

40 §. Pykälän säännökset siirrettäisiin

muutettuina ehdotettuun 2 a §:ään ja pykälä kumottaisiin.

59 §. Pykälän 3 momentin säännös muutettaisiin vastaamaan TEL:iin ehdotettua 21 §:n 3 momentin säännöstä.

63 §. Pykälän 1 momenttia vastaava säännös siirrettäisiin 28 b §:n 3 momenttiin. Pykälän 2 momentti olisi tarpeeton holhous-toimesta annetun lain edunvalvontajärjestelmän vuoksi. Siten pykälä kumottaisiin.

1.4. Yrittäjien eläkelaki

2 §. Pykälän 2 momentin takautuvaa vakuuttamista koskevaa aikaa ehdotetaan lyhennettäväksi nykyisestä viidestä vuodesta kolmeen vuoteen. Takautuva vakuutus voitaisiin siten ottaa kulumassa olevalta vuodelta ja kolmelta sitä edeltävältä kalenterivuodelta.

7 §. Pykälän 4 momentissa oleva viittaus 12 §:n 5 momenttiin muutettaisiin viittaukseksi 12 §:n 6 momenttiin, johon nykyinen 12 §:n 5 momentti siirrettäisiin.

12 §. Pykälän 3 momentin sisältöä ehdotetaan muutettavaksi siten, että pakkovakuuttamistilanteissa työtulo vahvistettaisiin YEL:n mukaisen yrittäjätoiminnan alkamisesta lukien, mutta takautuvalla ajalla enintään kulumassa olevalta ja sitä välittömästi edeltäneeltä kolmelta kalenterivuodelta. Samalla laista poistettaisiin tarpeettomana mahdollisuus yrittäjän ilmoituksesta vahvistaa vakuutus tätä pidemmältä ajalta takautuvasti. Koska pykälään ehdotetaan samalla tehtäväksi teknisiä tarkistuksia, nykyinen kolmas momentti siirrettäisiin uudeksi 2 momentiksi. Tekniset tarkistukset koskisivat pykälän sanamuodon selkeyttämistä. Säännös vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyönnin perusteella määrättävästä laiminlyöntikorotuksesta on osoittautunut 1 momentin pakkovakuuttamista koskevien säännösten yhteydessä sijaitessaan harhaanjohtavaksi, joten laiminlyöntikorotuksesta ehdotetaan tehtävän erillinen 4 momentti. Tällöin lain sanamuodosta käy selkeästi ilmi, ettei eläkelaitoksen mahdollisuus määrätä laiminlyöntikorotus rajoitu pakkovakuuttamistilanteisiin, vaan laiminlyöntikorotus voidaan määrätä myös niissä tilanteissa, joissa yrittäjä ottaa itse vakuutuksen myöhässä. Samalla pykälän luettavuuden parantamiseksi siirrettäisiin edellä mainitun 3 momentin lisäksi entinen 4 momentti uudeksi 3

momentiksi, entinen 2 momentti uudeksi 5 momentiksi ja entinen 5 momentti uudeksi 6 momentiksi.

17 §. Pykälän 1 momentista poistettaisiin viittaus TEL:n 19 a §:ään, joka edellä on ehdotettu kumottavaksi.

1.5. Maatalousyrittäjien eläkelaki

3 §. Pykälän 2 momentin takautuvaa vakuuttamista koskeva aika ehdotetaan muutettavaksi kulumassa olevaksi ja sitä välittömästi edeltäväksi kolmeksi kalenterivuodeksi.

8 i §. Pykälän 1 momentissa oleva viittaus 12 §:n 4 momenttiin muutettaisiin viittaukseksi 12 §:n 5 momenttiin, johon nykyinen 12 §:n 4 momentti siirrettäisiin.

12 §. Pykälän sisältöön ehdotetaan vastaavat muutokset kuin YEL:n 12 §:ään. Pakkovakuuttamistilanteissa työtulo vahvistettaisiin MYEL:n mukaisen yrittäjätoiminnan alkamisesta lukien, mutta takautuvalla ajalla enintään kulumassa olevalta ja sitä välittömästi edeltäneeltä kolmelta kalenterivuodelta. Samalla poistettaisiin mahdollisuus maatalousyrittäjän ilmoituksesta vahvistaa vakuutus tätä pidemmältä ajalta takautuvasti. Koska pykälään ehdotetaan samalla tehtäväksi teknisiä tarkistuksia, nykyinen kolmas momentti ehdotetaan siirrettäväksi uudeksi 2 momentiksi. Laiminlyöntikorotuksesta ehdotetaan säädettäväksi erillisessä 3 momentissa. Samalla entinen, vakuutusmaksun suorittamisen laiminlyöntiä koskeva 2 momentti siirrettäisiin 4 momentiksi. Entiset 4 ja 5 momentti siirtyisivät 5 ja 6 momentiksi.

19 §. Pykälän 1 momentista poistettaisiin viittaus TEL:n 19 a §:ään, joka edellä on ehdotettu kumottavaksi. Lisäksi pykälän 3 momentista ehdotetaan poistettavaksi tarpeettomana erityinen yhteensovitusperuste.

1.6. Maatalouden erityislait

Luopumiseläkelain 24 §:n 1 momentissa, maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain 43 §:n 1 momentissa, maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta annetun lain 37 §:n 1 momentissa ja maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain 40 §:n 1 momentissa olevat viittaukset TEL:n säännöksiin muutettaisiin soveltuvin osin vastaamaan TEL:iin ehdotettuja muu-

toksia.

2. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivästä tammikuuta 2000. Jos eläkkeensaajan eläke maksetaan lain tullessa voimaan hoohojalle, huoltajalle tai uskotulle miehelle taikka muulle eläkelaitoksen hyväksymälle henkilölle tai taholle, eläkkeen maksaminen asianomaiselle henkilölle tai taholle jatkuu, kunnes eläkelaitokselle on ilmoitettu muusta edunvalvojasta, jolla on oikeus nostaa eläkkeensaajan eläke.

Uutta kertasuoritusta koskevaa ylärajaa voitaisiin soveltaa myös eläkkeeseen, joka on alkanut ennen lain voimaantuloa. Samoin kansaneläkelaitoksen takautumisoikeus koski myös eläkkeitä, jotka ovat alkaneet jo

ennen lain voimaantuloa ja jotka oikaistaan tai tarkistetaan lain voimaantulon jälkeen.

YEL:n 2 §:n 2 momenttia ja MYEL:n 3 §:n 2 momenttia sovellettaisiin niihin vakuutuksiin, joita koskeva hakemus on tullut vireille lain tultua voimaan. YEL 12 §:n 2 momenttia sovellettaisiin niihin työtulon vahvistamispäätöksiin, jotka annetaan eläketurvakeskuksen lain voimaantulon jälkeen antaman pakkovakuutus päätöksen perusteella. Vastaavasti MYEL 12 §:n 2 momenttia sovellettaisiin lain voimaantulon jälkeen annettuihin pakkovakuuttamispäätöksiin.

Edellä olevan perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

työntekijäin eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain (395/1961) 4 n §:n 4 momentti ja 19 a §,

sellaisina kuin ne ovat, 4 n §:n 4 momentti laissa 1482/1995 ja 19 a § laeissa 1167/1996 ja 1040/1998,

muutetaan 10 c §:n 1 momentti, 19 b ja 19 c § sekä 21 §:n 3 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 10 c §:n 1 momentti, 19 c § ja 21 §:n 3 momentti laissa 878/1994 sekä 19 b § viimeksi mainitussa laissa ja laissa 559/1993 ja mainitussa laissa 1482/1995, ja

lisätään 4 b §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 274/1978 ja 100/1990, uusi 5 momentti seuraavasti:

4 b §

Perhe-eläke voidaan myöntää määrääjäksi, jos selvitystä edunjättäjän kuolemasta ei voida esittää, mutta on todennäköistä, että edunjättäjä on kuollut.

10 c §

Käsiteltäessä eläkelaitoksessa tai eläketurvakeskuksessa tämän lain mukaista eläketurvan järjestämisvelvollisuutta, eläkehakemusta, eläkeoikeutta, eläkkeen määrää ja maksamista sekä takaisinperintää ja näihin rinnastettavia asioita asianosaiselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jos se on hänen

etunsa vuoksi ilmeisen tarpeellista. Alle 15-vuotiaan puhevaltaa muussa kuin henkilöä koskevassa asiassa käyttää hänen edunvalvojansa. Muutoin käsittelyssä noudatetaan soveltuvin osin hallintomenettelylain (598/1982) 4, 6, 9—11, 16, 16 a, 16 b, 21, 23 ja 24 §:ssä ilmaistuja periaatteita.

19 b §

Jos se, jonka tämän lain mukaisesta etuudesta on kysymys, iän, vamman, sairauden tai muun syyn takia ei itse pysty hakemaan etuutta tai muuten hoitamaan etuutta koskevia asioitaan eikä hänellä ole edunvalvojaa,

voi eläkelaitoksen hyväksymä asianosaisen lähiomainen tai muu henkilö, joka on pääasiallisesti huolehtinut hänestä, asianosaisen puolesta käyttää puhevaltaa tämän lain mukaista etuutta koskevassa asiassa.

Tämän lain mukainen etuus maksetaan etuuden saajalle, jolle se on myönnetty, jollei laissa toisin säädetä. Etuuden maksamisesta vajaanvaltaiselle tai sille, jonka toimintakelpoisuutta on rajoitettu, on soveltuvin osin voimassa, mitä holhoustoimesta annettussa laissa (442/1999) säädetään. Alle 15-vuotiaan etuus maksetaan kuitenkin hänen edunvalvojalleen.

Tämän lain mukaista etuutta ei saa siirtää toiselle ilman eläkelaitoksen suostumusta. Eläkkeen panttaamista tarkoittava sopimus on mitätön. Tämän lain nojalla maksettavaa hautausavustusta tai muuta kustannusten korvausta ei saa ulosmitata.

Jos vanhuuseläke tai sellainen täysi työkyvyttömyyseläke, jonka suuruutta määrättäessä ei ole sovellettu 6 a §:ää, on ennen 8 §:n mukaisen yhteensovituksen suorittamista pienempi kuin viisi markkaa kuukaudessa, eläkelaitos voi maksaa eläkkeen kertasuorituksena. Niin ikään eläkelaitos voi maksaa kertasuorituksena viittä markkaa pienemmän perhe-eläkkeen tai eläkkeen, joka sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71 perusteella maksetaan Suomesta lapselle niiden etuuksien, joihin lapsella olisi oikeus Suomesta, ja lapsen asuinmaan myöntämien etuuksien erotuksena. Kertasuoritus lasketaan sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien perusteiden mukaan.

Kertasuorituksen saajalla ei sen jälkeen ole saman eläketapahtuman vuoksi oikeutta eläkkeeseen niiden työsuhteiden perusteella, joihin kertasuoritus perustui. Jos määräajaksi myönnetty työkyvyttömyyseläke on maksettu kertasuorituksena, voidaan eläkkeensaajalle kuitenkin myöntää eläke siltä ajalta, jonka hänen työkyvyttömyytensä määräajan jälkeen jatkuu.

Edellä 4 momentissa mainittu markkamäärä tarkistetaan vuosittain tammikuun alusta sen indeksiluvun mukaan, joka vahvistetaan 9 §:n 2 momentin ensimmäisen virkkeen soveltamista varten.

19 c §

Jos eläkelaitos on myöntänyt työntekijälle takautuvasti työkyvyttömyyseläkkeen tai kuntoutusrahan ja työnantaja on maksanut hänelle samalta ajalta sairausajan palkkaa, eläke tai kuntoutusraha maksetaan tältä ajalta hakemuksesta työnantajalle, kuitenkin enintään samalta ajalta maksetun palkan määräisenä. Eläkettä ei makseta työnantajalle siltä osin kuin se on 4 d §:n 4 momentin perusteella suoritettava sairausvakuutusrahastolle eikä eläkettä tai kuntoutusrahaa makseta työnantajalle myöskään silloin, kun työnantaja on saanut korvauksen sairausajalta maksamastaan palkasta muun lain nojalla.

Jos työntekijä on saanut työttömyysturvain lain mukaista työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatuesta annetun lain mukaista työmarkkinatukea taikka työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (763/1990) mukaista koulutustukea tai työttömien omaehtoisen opiskelun tukemisesta annetun lain (1402/1997) mukaista koulutuspäivärahaa samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään eläkettä takautuvasti, eläkelaitoksen on työttömyyskassan tai kansaneläkelaitoksen vaatimuksesta suoritettava takautuvasti maksettava eläke työttömyyskassalle tai kansaneläkelaitokselle siltä osin kuin se vastaa samalta ajalta maksettua työttömyyspäivärahan, työmarkkinatuen, koulutustuen tai koulutuspäivärahan määrää.

Jos työntekijä on väliaikaisesti saanut kansaneläkelaitoksen maksamaa eläkettä kansaneläkelain 45 §:n 2 momentin mukaan samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään 21 §:ssä tarkoitetun valituksen johdosta eläkettä takautuvasti, eläkelaitoksen on suoritettava takautuva eläke kansaneläkelaitokselle siltä osin kuin se vastaa kansaneläkelaitoksen samalta ajalta liikaa maksaman eläkkeen määrää. Samoin voidaan menetellä, jos työntekijä on saanut kansaneläkelain mukaista eläkettä samalta ajalta, jolta eläkelaitos 21 d §:n 2 momentin mukaisesti oikaisee tai muutoin tarkistaa myönnetyn eläkkeen määrän.

Jos työntekijä on saanut toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) 23 §:ssä tarkoitettua toimeentulotukea ennakkona, samalta ajalta takautuvasti myönnettävä eläke tai osa siitä maksetaan sosiaalihuoltolain (710/1982) 6 §:n 1 momentissa tarkoitetun toimielimen hakemuksesta sille jo annetun toimeentulotuen korvaamiseksi.

Jos kunta on järjestänyt eläkkeeseen oikeu-

tetulle laitoshoidon tai -huoltoa taikka perhehoitoa, eläkelaitoksen on kunnan vaatimuksesta maksettava hänelle tuleva eläke laitoshoidon tai -huollon taikka perhehoidon ajalta kunnalle käytettäväksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) 14 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Jos työntekijä on saanut opintotukilain (65/1994) mukaista opintorahaa, aikuisopintorahaa tai asumislisää samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään takautuvasti muuta kuin osatyökyvyttömyyseläkettä, eläkelaitoksen on kansaneläkelaitoksen vaatimuksesta suoritettava takautuvasti maksettava eläke kansaneläkelaitokselle siltä osin kuin se vastaa samalta ajalta maksetun opintotuen määrää.

Eläke maksetaan 1—6 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa työnantajalle, työttömyyskassalle, kansaneläkelaitokselle, 4 momentissa tarkoitettulle toimielimelle tai kunnalle, kuitenkin vain sillä edellytyksellä, että eläkkeen maksamista koskeva ilmoitus on tehty eläkelaitokselle vähintään kaksi viikkoa ennen eläkkeen maksupäivää.

21 §

Mitä 10 c §:n 1 momentin kahdessa ensimmäisessä virkkeessä säädetään asianosaisen ja edunvalvojan puhevallasta ja kuulemisvelvollisuudesta, on vastaavasti voimassa muutoksenhakumenettelyssä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2000.

Jos asianosaisen etuus on maksettu hoitajalle, huoltajalle tai uskotulle miehelle taikka muulle eläkelaitoksen hyväksymälle henkilölle tai muulle taholle tämän lain tullessa voimaan, etuuden maksaminen tälle jatkuu, kunnes eläkelaitokselle on ilmoitettu muusta edunvalvojasta, jolla on oikeus nostaa asianosaisen etuus.

Lain 19 b §:n 4 momenttia ja 19 c §:n 3 momenttia sovelletaan myös eläkkeeseen, joka on alkanut ennen lain voimaantuloa.

Lain 19 b §:n 4 momentissa säädetty markkamäärä vastaa vuodelle 1966 vahvistettua palkkaindeksilukua.

2.

Laki

lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 13 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 9 päivänä helmikuuta 1962 annetun lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain (134/1962) 13 a §, sellaisena kuin se on laissa /1999, seuraavasti:

13 a §
Jollei tästä laista muuta johdu, on soveltuvin osin voimassa, mitä säädetään työntekijäin eläkelain 1 §:n 6 ja 7 momentissa, 3 §:n 2 momentissa, 3 a §:ssä, 4 §:n 1 ja 5 momentissa, 4 a §:n 2—6 momentissa, 4 b—4 d, 4 f—4 h ja 4 j—4 n §:ssä, 5 §:n 4 ja 6 momentissa, 5 c, 7 f—7 h, 8,

8 a—8 g, 9, 9 a, 10, 10 a, 10 c ja 12 §:ssä, 12 a §:n 4 ja 5 momentissa, 13 a, 13 b ja 14 §:ssä, 15 §:n 2 momentissa sekä 15 a, 15 b, 16, 17, 17 a, 17 b, 18, 19 b—19 d, 20, 21, 21 a—21 e, 22 ja 23 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2000.

3.

Laki

merimieseläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 26 päivänä tammikuuta 1956 annetun merimieseläkelain (72/1956) 21 §, 22 §:n 3 momentti sekä 40 ja 63 §,
 sellaisina kuin ne ovat, 21 ja 40 § laissa 880/1994, 22 §:n 3 momentti laissa 1346/1990 ja 63 § osaksi laissa 941/1988,
muutetaan 28 §:n 10 momentti, 28 b § ja 59 §:n 3 momentti,
 sellaisina kuin ne ovat, 28 §:n 10 momentti laissa 1745/1995, 28 b § laissa 1169/1996 ja 59 §:n 3 momentti mainitussa laissa 880/1994, ja
lisätään lakiin uusi 2 a ja 28 c §, seuraavasti:

2 a §

Käsiteltäessä eläkekassassa tämän lain mukaista eläketurvan järjestämisvelvollisuutta, eläkehakemusta, eläkeoikeutta, eläkkeen määrää ja maksamista sekä takaisinperintää ja näihin rinnastettavia asioita asianosaiselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jos se on hänen etunsa vuoksi ilmeisen tarpeellista. Alle 15-vuotiaan puhevaltaa muussa kuin henkilöä koskevassa asiassa käyttää hänen edunvalvojansa. Muutoin käsittelyssä noudatetaan soveltuvin osin hallintomenettelylain (598/1982) 4, 6, 9—11, 16, 16 a, 16 b, 21, 23 ja 24 §:ssä ilmaistuja periaatteita.

Eläkekassan toimihenkilö ja hallituksen jäsen voi kuitenkin sen estämättä, mitä hallintomenettelylain 10 §:n 1 momentin 4 ja 5 kohdassa säädetään, käsitellä asiaa, joka koskee eläkekassan eläketurvan järjestänyttä työnantajaa tai tällaisen työnantajan palveluksessa olevaa työntekijää.

28 §

Jos työkyvyttömyyseläke 28 b §:n 4 momentin mukaisesti suoritetaan kertasuorituksena, työkyvyttömyyseläkkeeseen ei sovelleta, mitä edellä tässä pykälässä säädetään.

28 b §

Jos se, jonka tämän lain mukaisesta etuudesta on kysymys, iän, vamman, sairauden tai muun syyn takia ei itse pysty hakemaan

etuutta tai muuten hoitamaan etuutta koskevia asioitaan eikä hänellä ole edunvalvojaa, voi eläkekassan hyväksymä asianosaisen lähiomainen tai muu henkilö, joka pääasiallisesti huolehtii hänestä, asianosaisen puolesta käyttää puhevaltaa tämän lain mukaista etuutta koskevassa asiassa.

Tämän lain mukainen etuus maksetaan etuuden saajalle, jolle se on myönnetty, jollei laissa toisin säädetä. Etuuden maksamisesta vajaavaltaiselle tai sille, jonka toimintakelpoisuutta on rajoitettu, on soveltuvin osin voimassa, mitä holhoustoimesta annetussa laissa (442/1999) säädetään. Alle 15-vuotiaan etuus maksetaan kuitenkin hänen edunvalvojalleen.

Tämän lain mukaista etuutta ei saa siirtää toiselle ilman eläkelaitoksen suostumusta. Eläkkeen panttaamista tarkoittava sopimus on mitätön. Tämän lain nojalla maksettavaa hautausavustusta tai muuta kustannusten korvausta ei saa ulosmitata.

Tämän lain mukaisen eläkkeen kertasuorituksessa noudatetaan soveltuvin osin, mitä työntekijäin eläkelain 19 b §:n 4—6 momentissa säädetään.

28 c §

Jos työntekijä on saanut työttömyysturvalain mukaista työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatuesta annetun lain mukaista työmarkkinatukea taikka työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (763/1990) mukaista koulutustukea tai työttömien oma-

ehtoisen opiskelun tukemisesta annetun lain (1402/1997) mukaista koulutuspäivärahaa samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään eläkettä takautuvasti, eläkekassan on työttömyyskassan tai kansaneläkelaitoksen vaatimuksesta suoritettava takautuvasti maksettava eläke työttömyyskassalle tai kansaneläkelaitokselle siltä osin kuin se vastaa samalta ajalta maksettua työttömyyspäivärahan, työmarkkinatuen, koulutustuen tai koulutuspäivärahan määrää.

Jos työntekijä on väliaikaisesti saanut kansaneläkelaitoksen maksamaa eläkettä kansaneläkelain 45 §:n 2 momentin mukaan samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään 59 §:ssä tarkoitetun valituksen johdosta eläkettä takautuvasti, eläkekassan on suoritettava takautuva eläke kansaneläkelaitokselle siltä osin kuin se vastaa kansaneläkelaitoksen samalta ajalta liikaa maksaman eläkkeen määrää. Samoin voidaan menetellä, jos työntekijä on saanut kansaneläkelain mukaista eläkettä samalta ajalta, jolta eläkekassa 61 §:n 2 momentin mukaisesti oikaisee tai muutoin tarkistaa myönnetyn eläkkeen määrän.

Jos työntekijä on saanut toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) 23 §:ssä tarkoitettua toimeentulotukea ennakkona, samalta ajalta takautuvasti myönnettävä eläke tai osa siitä maksetaan sosiaalihuoltolain (710/1982) 6 §:n 1 momentissa tarkoitetun toimielimen hakemuksesta sille jo annetun toimeentulotuen korvaamiseksi.

Jos kunta on järjestänyt eläkkeeseen oikeutetulle laitoshoidon tai -huoltoa taikka perhehoitoa, eläkekassan on kunnan vaatimuksesta maksettava hänelle tuleva eläke laitoshoidon tai -huollon taikka perhehoidon ajalta kunnalle käytettäväksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain

(734/1992) 14 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Jos työntekijä on saanut opintotukilain (65/1994) mukaista opintorahaa, aikuisopintorahaa tai asumislisää samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään takautuvasti muuta kuin osatyökyvyttömyyseläkettä, eläkekassan on kansaneläkelaitoksen vaatimuksesta suoritettava takautuvasti maksettava eläke kansaneläkelaitokselle siltä osin kuin se vastaa samalta ajalta maksetun opintotuen määrää.

Eläke maksetaan 1—5 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa työttömyyskassalle, kansaneläkelaitokselle, 3 momentissa tarkoitetulle toimielimelle tai kunnalle, kuitenkin vain sillä edellytyksellä, että eläkkeen maksamista koskeva ilmoitus on tehty eläkekassalle vähintään kaksi viikkoa ennen eläkkeen maksupäivää.

59 §

Mitä 2 a §:n 1 momentin kahdessa ensimmäisessä virkkeessä säädetään asianosaisen ja edunvalvojan puhevallasta ja kuulemisvelvollisuudesta, on vastaavasti voimassa muutoksenhakumenettelyssä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2000.

Jos asianosaisen etuus on maksettu holhoojalle, hoitajalle tai uskotulle miehelle taikka muulle eläkekassan hyväksymälle henkilölle tai muulle taholle tämän lain tullessa voimaan, etuuden maksaminen tälle jatkuu, kunnes eläkekassalle on ilmoitettu muusta edunvalvojasta, joilla on oikeus nostaa asianosaisen etuus.

Lain 28 c §:n 2 momenttia sovelletaan myös eläkkeeseen, joka on alkanut ennen tämän lain voimaantuloa.

4.

Laki

yrittäjien eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun yrittäjien eläkelain (468/1969) 2 §:n 2 momentti, 7 §:n 4 momentti, 12 § ja 17 §:n 1 momentti,
 sellaisina kuin ne ovat, 2 §:n 2 momentti, 7 §:n 4 momentti ja 12 § laissa 1002/1997 ja 17 §:n 1 momentti laissa 225/1998, seuraavasti:

2 §

Edellä 1 momentissa tarkoitettu vakuutus voidaan ottaa takautuvasti kulumassa olevalta ja sitä välittömästi edeltäneeltä kolmelta kalenterivuodelta. Vakuutusta ei saa ottaa yrittäjän kuoleman jälkeen, ellei eläketurvakeskus kuolinpesän osakkaan hakemuksesta erityisestä syystä toisin päätä.

7 §

Eläkkeen perusteena oleva työtulo saadaan jakamalla vahvistettujen ja työntekijäin eläkelain 9 §:n mukaisesti tarkistettujen työtulojen yhteismäärä vastaavalla ajalla. Jos eläkelaitoksen oikeus vakuutusmaksun saamiseen on menetetty 12 §:n 6 momentin mukaisesti, vähennetään siltä kalenterivuodelta, jolta vakuutusmaksu on vanhentunut, eläkkeen perusteena olevaa työtuloa ottaen huomioon saamatta jääneet vakuutusmaksut siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään. Jos yrittäjälle on vahvistettu työtulo 23 vuoden iän täyttämisen jälkeiseltä ajalta, eläkkeen perusteena olevaa työtuloa määrättäessä jätetään sanotun iän täyttämistä edeltäneet työtulot ja vastaava aika huomioon ottamatta.

12 §

Jos yrittäjä on laiminlyönyt tämän lain mukaisen vakuutuksen ottamisen eikä keho-

tuksen saatuaan korjaa laiminlyöntiään eläketurvakeskuksen määräämässä kohtuullisessa ajassa, eläketurvakeskus ottaa vakuutuksen yrittäjän puolesta (*pakkovakuuttaminen*). Tällöin eläkelaitos vahvistaa hankitun selviytyksen tai sen puuttuessa arvion perusteella yrittäjälle työtulon ja perii vakuutusmaksun.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua laiminlyönnin sattuessa työtulo vahvistetaan tämän lain mukaisen yrittäjätoiminnan alkamisesta lukien. Työtuloa ei kuitenkaan vahvisteta takautuvasti pidemmältä ajalta kuin kulumassa olevalta ja sitä välittömästi edeltäneeltä kolmelta kalenterivuodelta. Jos vakuuttamisvelvollisuus on laiminlyöty tätä aikaisemmalta ajalta, oikeus tämän lain mukaiseen eläkkeeseen on tältä osin menetetty.

Jos yrittäjä on pakkovakuutettu, häneen ei sovelleta 9 §:n 2 momenttia.

Eläkelaitos voi korottaa vakuuttamisvelvollisuutensa laiminlyöneen yrittäjän vakuutusmaksun laiminlyönnin ajalta enintään kaksinkertaiseksi. Tarkemmat ohjeet korotuksen määräämisestä antaa eläketurvakeskus.

Jos yrittäjä on laiminlyönyt vakuutusmaksun suorittamisen, eläkelaitoksella on oikeus periä sille suorituksen viivästymisen ajalta korkolain (633/1982) 4 §:n 3 momentissa tarkoitettua korkokannan mukainen vuosittainen viivästyskorko.

Vakuutusmaksu on perittävä maksuvelvolliselta viimeistään maksuunpanovuotta välittömästi seuraavan viiden kalenterivuoden kuluessa. Muutoin oikeus maksun saamiseen on menetetty. Eläkkeensaajan maksamatta jääneet vakuutusmaksut voidaan vähentää

eläkkeestä siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

19, 19 b—19 e, 20, 21, 21 a—21 e ja 22 §:ssä.

17 §

Jollei tästä laista muuta johdu, on soveltuvin osin lisäksi vastaavasti voimassa, mitä säädetään työntekijäin eläkelain 2 §:n 2 momentissa, 3 §:n 1 ja 2 momentissa, 3 a, 4, 4 a—4 h, 4 j—4 n §:ssä, 5 §:n 1 momentissa, 2 momentin 1 kohdassa, 3, 4 ja 6 momentissa, 5 a—5 c, 7 g, 7 h, 8, 8 a—8 g, 9, 9 a, 10 ja 10 c §:ssä, 11 §:n 1 ja 2 momentissa, 12 §:n 1 momentin 5 kohdassa ja 4 momentissa sekä 14, 16, 17, 17 a, 17 b, 18,

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2000.

Lain 2 §:n 2 momenttia sovelletaan vakuutukseen, jota koskeva hakemus tulee vireille lain tultua voimaan.

Lain 12 §:n 2 momenttia sovelletaan työtulon vahvistamispäätökseen, joka annetaan eläketurvakeskuksen lain voimaantulon jälkeen antaman pakkovakuuttamispäätöksen perusteella.

5.

Laki

maatalousyrittäjien eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun maatalousyrittäjien eläkelain (467/1969) 3 §:n 2 momentti, 8 i §:n 1 momentti, 12 § ja 19 §:n 1 ja 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 3 §:n 2 momentti ja 8 i §:n 1 momentti laissa 1003/1997 ja 12 § viimeksi mainitussa laissa ja laissa 913/1981 sekä 19 §:n 1 momentti laissa 224/1998 ja 3 momentti laissa 751/1974, seuraavasti:

3 §

Edellä 1 momentissa tarkoitettu vakuutus voidaan ottaa takautuvasti kulumassa olevalta ja sitä välittömästi edeltäneeltä kolmelta kalenterivuodelta. Vakuutusta ei saa ottaa yrittäjän kuoleman jälkeen, ellei maatalousyrittäjien eläkelaitos kuolinpesän osakkaan hakemuksesta erityisestä syystä toisin päättä.

keen perusteena olevaa työtuloa ottaen huomioon saamatta jäänyt vakuutusmaksu siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

8 i §

Eläkkeen perusteena oleva työtulo saadaan jakamalla vahvistettujen ja työntekijäin eläkelain 9 §:n mukaisesti tarkistettujen työtulojen yhteismäärä vastaavalla ajalla. Jos eläkelaitoksen oikeus vakuutusmaksun saamiseen on menetetty 12 §:n 5 momentin mukaisesti, vähennetään siltä kalenterivuodelta, joita vakuutusmaksu on vanhentunut, eläk-

12 §

Jos maatalousyrittäjä on laiminlyönyt tämän lain mukaisen vakuutuksen ottamisen eikä kehotuksen saatuaan korjaa laiminlyöntiään maatalousyrittäjien eläkelaitoksen määräämässä kohtuullisessa ajassa, maatalousyrittäjien eläkelaitos vahvistaa hankkimansa selvityksen tai sen puuttuessa arvion perusteella työtulon ja perii vakuutusmaksun (pakkovakuuttaminen).

Edellä 1 momentissa tarkoitettun laiminlyönnin sattuessa työtulo vahvistetaan tämän lain mukaisen maatalousyrittäjätoiminnan alkamisesta lukien. Työtuloa ei kuitenkaan vahvisteta takautuvasti pidemmältä ajalta

kuin kulumassa olevalta ja sitä välittömästi edeltäneeltä kolmelta kalenterivuodelta. Jos vakuuttamisvelvollisuus on laiminlyöty tätä aikaisemmalta ajalta, oikeus tämän lain mukaiseen eläkkeeseen on tältä osin menetetty.

Eläkelaitos voi korottaa vakuuttamisvelvollisuutensa laiminlyöneen maatalousyrittäjän vakuutusmaksun laiminlyönnin ajalta enintään kaksinkertaiseksi.

Jos maatalousyrittäjä on laiminlyönyt vakuutusmaksun suorittamisen, eläkelaitokselta on oikeus periä sille suorituksen viivästymisen ajalta korkolain (633/1982) 4 §:n 3 momentissa tarkoitetun korkokannan mukainen vuotuinen viivästyskorko.

Vakuutusmaksu on perittävä maksuvelvolliselta viimeistään maksuunpanovuotta välittömästi seuraavan viiden kalenterivuoden kuluessa. Muutoin oikeus maksun saamiseen on menetetty. Eläkkeensaajan maksamatta jääneet tämän lain ja maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1026/1981) mukaiset vakuutusmaksut voidaan vähentää eläkkeestä siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Maatalousyrittäjän hakiessa 4 §:n 1 momentissa tarkoitettua vapautusta vakuuttamisvelvollisuudesta tai 15 §:n 1 momentissa tarkoitettua muutosta eläkelaitos voi keskeyttää vakuutusmaksun perinnän, kunnes vapautushakemus tai muutoksenhaku on käsitelty. Kun maatalousyrittäjä hakee työkyvyttömyyseläkettä, eläkelaitos voi niin ikään keskeyttää perinnän, kunnes hakemus on ratkaistu.

19 §

Jollei tästä laista muuta johdu, on soveltuvin osin lisäksi vastaavasti voimassa, mitä säädetään työntekijäin eläkelain 2 §:n 2 momentissa, 3 a, 4, 4 a—4 h, 4 j—4 n §:ssä, 5 §:n 1 momentissa, 2 momentin 1 kohdassa, 3, 4 ja 6 momentissa, 5 a—5 c, 7 g, 7 h, 8, 8 a—8 g, 9, 9 a ja 10 c §:ssä, 11 §:n 1 ja 2 momentissa, 12 §:n 1 momentin 5 kohdassa sekä 14, 16, 17, 17 a, 17 b, 18, 19, 19 b—19 e, 20, 21, 21 a—21 e ja 22 §:ssä.

Työntekijäin eläkelain 8 §:n 1 ja 5 momentin säännöksiä sovellettaessa tämän lain mukainen eläke on rinnastettava työntekijäin eläkelain perusteella saatavaan eläkkeeseen ja tämän lain mukaiseen eläkkeeseen oikeutava työtulo otettava huomioon sanottujen säännösten edellyttämää korkeinta eläkkeen perusteena olevaa palkkaa valittaessa.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2000.

Lain 3 §:n 2 momenttia sovelletaan vakuutukseen, jota koskeva hakemus tulee vireille lain tultua voimaan.

Lain 12 §:n 2 momenttia sovelletaan lain voimaantulon jälkeen annettuun pakkovakuuttamispäätökseen.

Lain 19 §:n 3 momenttia sovelletaan sellaiseen eläkkeeseen, jossa eläketapahtuma sattuu tämän lain tultua voimaan.

6.

Laki

luopumiseläkelain 24 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 4 päivänä tammikuuta 1974 annetun luopumiseläkelain (16/1974) 24 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 885/1994, seuraavasti:

24 §
 Jollei tästä laista muuta johdu, on luopu-
 miseläkkeestä soveltuvin osin voimassa, mi-
 tä säädetään työntekijäin eläkelain 9, 10 c,
 16, 17, 17 a, 17 b, 18, 19, 19 b—19 d,

20, 21, 21 a—21 e ja 22 §:ssä sekä maata-
 lousyrittäjien eläkelain 16—18 §:ssä ja
 19 §:n 4 momentissa.

 Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
 kuuta 2000.

7.

Laki

maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain 43 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä 28 päivänä joulukuuta 1990
 annetun lain (1317/1990) 43 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 883/1994, seuraavasti:

43 §
 Jollei tästä laista muuta johdu, on sukupol-
 venvaihdoseläkkeestä soveltuvin osin voi-
 massa, mitä säädetään työntekijäin eläkelain
 8 g, 9, 9 a ja 10 c §:ssä, 12 §:n 1 momentin
 5 kohdassa, 16 §:ssä, 17 §:n 2 ja 3 momen-
 tissa, 17 a §:ssä, 18 §:n 2 ja 3 momentissa,
 19 b §:n 1—3 momentissa sekä 19 c §:n

2—7 momentissa, 19 d, 20, 21 ja
 21 a—21 e §:ssä sekä maatalousyrittäjien
 eläkelain 16 ja 17 §:ssä ja 19 §:n 5—7 mo-
 mentissa.

 Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
 kuuta 2000.

8.

Laki**maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta annetun lain 37 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta 18 päivänä joulukuuta 1992 annetun lain (1330/1992) 37 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se laissa 884/1994, seuraavasti:

37 §
 Jollei tästä laista muuta johdu, on luopumiskorvauksesta soveltuvin osin voimassa, mitä säädetään työntekijäin eläkelain 9, 9 a ja 10 c §:ssä, 12 §:n 1 momentin 5 kohdassa, 16 §:ssä, 17 §:n 2 ja 3 momentissa, 17 a §:ssä, 18 §:n 2 ja 3 momentissa, 19 b §:n 1—3 momentissa sekä 19 c §:n

2—7 momentissa, 19 d, 20, 21 ja 21 a—21 e §:ssä sekä maatalousyrittäjien eläkelain 16—18 §:ssä ja 19 §:n 5—7 momentissa.

 Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2000.

9.

Laki**maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain 40 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan maatalousyrittäjien luopumistuesta 16 päivänä joulukuuta 1994 annetun lain (1293/1994) 40 §:n 1 momentti seuraavasti:

40 §
 Jollei tästä laista muuta johdu, on luopumistuesta soveltuvin osin voimassa, mitä säädetään työntekijäin eläkelain 8 g, 9, 9 a ja 10 c §:ssä, 12 §:n 1 momentin 5 kohdas-

sa, 16 §:ssä, 17 §:n 2 ja 3 momentissa, 17 a §:ssä, 18 §:n 2 ja 3 momentissa, 19 b §:n 1—3 momentissa sekä 19 c §:n 2—7 momentissa, 19 d, 20, 21 ja 21 a—21 e §:ssä sekä maatalousyrittäjien

eläkelain 16—18 §:ssä ja 19 §:n 5—7 momentissa.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2000.

Helsingissä 26 päivänä marraskuuta 1999

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Sosiaali- ja terveysministeri *Maija Perho*

1.

Laki

työntekijäin eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain (395/1961) 4 n §:n 4 momentti ja 19 a §,

sellaisina kuin ne ovat, 4 n §:n 4 momentti laissa 1482/1995 ja 19 a § laeissa 1167/1996 ja 1040/1998,

muutetaan 10 c §:n 1 momentti, 19 b ja 19 c § sekä 21 §:n 3 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 10 c §:n 1 momentti, 19 c § ja 21 §:n 3 momentti laissa 878/1994 sekä 19 b § viimeksi mainitussa laissa ja laissa 559/1993 ja mainitussa laissa 1482/1995, ja

lisätään 4 b §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 274/1978 ja 100/1990, uusi 5 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 b §

Perhe-eläke voidaan myöntää määräajaksi, jos selvitystä edunjättäjän kuolemasta ei voida esittää, mutta on todennäköistä, että edunjättäjä on kuollut.

4 n §

Jos työntekijä saa kuntoutusrahan lisäksi samalta ajalta palkkaa, palkan määrää vastaava osa kuntoutusrahasta maksetaan työntekijälle.

(4 mom. kumotaan)

10 c §

Käsiteltäessä eläkelaitoksessa tai eläketurvakeskuksessa tämän lain mukaista eläketurvan järjestämisvelvollisuutta, eläkehakemusta, eläkeoikeutta, eläkkeen määrää ja maksamista sekä takaisinperintää ja näihin rinnastettavia asioita asianosaiselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jos se on hänen

10 c §

Käsiteltäessä eläkelaitoksessa tai eläketurvakeskuksessa tämän lain mukaista eläketurvan järjestämisvelvollisuutta, eläkehakemusta, eläkeoikeutta, eläkkeen määrää ja maksamista sekä takaisinperintää ja näihin rinnastettavia asioita asianosaiselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jos se on hänen

Voimassa oleva laki

etunsa vuoksi ilmeisen tarpeellista. Muutoin käsittelyssä noudatetaan soveltuvin osin hallintomenettelylain (598/82) 4, 6, 9—11, 16, 21, 23 ja 24 §:ssä ilmaistuja periaatteita.

Ehdotus

etunsa vuoksi ilmeisen tarpeellista. *Alle 15-vuotiaan puhevaltaa muussa kuin henkilöä koskevassa asiassa käyttää hänen edunvalvojansa.* Muutoin käsittelyssä noudatetaan soveltuvin osin hallintomenettelylain (598/1982) 4, 6, 9—11, 16, 16 a, 16 b, 21, 23 ja 24 §:ssä ilmaistuja periaatteita.

19 a §

Tämän lain mukaista eläkettä ei saa siirtää toiselle ilman eläkelaitoksen suostumusta. Sopimus, joka tarkoittaa eläkkeen panttaamista, on mitätön. Tämän lain nojalla suoritettavaa hautausavustusta tai muuta kustannusten korvausta ei saa ulosmitata.

Eläke tai osa siitä voidaan maksaa sosiaalihuoltolain (710/1982) 6 §:n 1 momentissa tarkoitetun toimielimen hakemuksesta sille käytettäväksi eläkkeensaajan tai sellaisen henkilön huoltoon, jonka elatukseen eläkkeensaaja toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) 2 §:n mukaan on velvollinen osallistumaan. Eläkkeen maksamisesta toimielimelle voidaan päättää myös siltä osin kuin sitä on suoritettava takautuvasti, mutta toimielin saa käyttää eläkettä jo annetun toimeentulotuen korvaamiseen vain siinä tapauksessa, että kysymys on toimeentulotuesta annetun lain 23 §:ssä tarkoitettusta ennakosta.

Jos kunta on järjestänyt eläkkeeseen oikeutetulle laitoshoittoa tai -huoltoa taikka perhehoittoa, eläkelaitoksen on kunnan vaatimuksesta maksettava hänelle tuleva eläke laitoshoidon tai -huollon taikka perhehoidon ajalta kunnalle käytettäväksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) 14 §:ssä tarkoitettulla tavalla.

Jos työntekijä on saanut työttömyysturvain mukaista työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatuesta annetun lain mukaista työmarkkinatukea samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään eläkettä takautuvasti, eläkelaitoksen on työttömyyskassan tai kansaneläkelaitoksen vaatimuksesta suoritettava takautuvasti maksettava eläke työttömyyskassalle tai kansaneläkelaitokselle siltä osin kuin se vastaa samalta ajalta maksettua työttömyyspäivärahan tai työmarkkinatuen määrää. Jos työntekijä on väliaikaisesti saanut kansan-

19 a §

(kumotaan)

Voimassa oleva laki

Ehdotus

eläkelaitoksen maksamaa eläkettä kansaneläkelain 45 §:n 2 momentin mukaan samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään 21 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitetun valituksen johdosta eläkettä takautuvasti, eläkelaitoksen on suoritettava takautuvasti maksettava eläke kansaneläkelaitokselle siltä osin kuin se vastaa kansaneläkelaitoksen samalta ajalta liikaa maksaman eläkkeen määrää.

Eläke maksetaan 2—5 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa 2 momentissa tarkoitettulle toimielimelle tai kunnalle, työttömyyskassalle taikka kansaneläkelaitokselle kuitenkin vain sillä edellytyksellä, että eläkkeen maksamista koskeva ilmoitus on tehty eläkelaitokselle vähintään kaksi viikkoa ennen eläkkeen maksupäivää.

19 b §

Jos eläkkeen hakija on alle 18-vuotias taikka jos hän sairauden tai muun syyn takia ei pysty itse hakemaan eläkettä ja jos hänellä ei ole holhoojaa tai tätä tarkoitusta varten määrättyä uskottua miestä, eläkelaitoksen hyväksymä hakijan lähiomainen tai muu hakijasta pääasiallisesti huolehtiva henkilö voi edunvalvojana käyttää hänen puhevaltaansa tämän lain mukaista eläkettä koskevassa asiassa. Eläkkeen hakija, joka on 15 vuotta täyttänyt, voi kuitenkin yksin käyttää puhevaltaa sellaisessa eläkeasiassa, joka koskee hänen omalla työllään ansaitsemaansa eläkettä. Vastaavasti hän voi myös itse määrätä omalla työllään ansaitsemastaan eläkkeestä, jollei tämän lain säännöksistä muuta seuraa.

Edellä 1 momentissa säädetyin edellytyksin eläkelaitos voi suorittaa eläkkeen sen saajan lähiomaiselle tai muulle henkilölle.

Perhe-eläke voidaan myöntää määräajaksi, jos selvitystä edunjäntäjän kuolemasta ei voida esittää, mutta on todennäköistä, että edunjäntäjä on kuollut.

Jos vanhuus- tai perhe-eläke taikka sellainen täysi työkyvyttömyyseläke, jonka suuruutta määrättäessä ei ole sovellettu 6 a §:ää, on ennen 8 §:n mukaisen yhteensovituksen suorittamista pienempi kuin 2,50 markkaa kuukaudessa, eläkelaitoksella on oikeus suorittaa eläke kertasuorituksena, joka lasketaan sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien perusteiden mukaan. Kertasuorituksen saajal-

19 b §

Jos se, jonka tämän lain mukaisesta etuudesta on kysymys, iän, vamman, sairauden tai muun syyn takia ei itse pysty hakemaan etuutta tai muuten hoitamaan etuutta koskevia asioitaan eikä hänellä ole edunvalvojaa, voi eläkelaitoksen hyväksymä asianosaisen lähiomainen tai muu henkilö, joka on pääasiallisesti huolehtinut hänestä, asianosaisen puolesta käyttää puhevaltaa tämän lain mukaista etuutta koskevassa asiassa.

Tämän lain mukainen etuus maksetaan etuuden saajalle, jolle se on myönnetty, jollei laissa toisin säädetä. Etuuden maksamisesta vajaanvaltaiselle tai sille, jonka toimintakelpoisuutta on rajoitettu, on soveltuvin osin voimassa, mitä holhoustoimesta annetussa laissa (442/1999) säädetään. Alle 15-vuotiaan etuus maksetaan kuitenkin hänen edunvalvojalleen.

Tämän lain mukaista etuutta ei saa siirtää toiselle ilman eläkelaitoksen suostumusta. Eläkkeen panttaamista tarkoittava sopimus on mitätön. Tämän lain nojalla maksettavaa hautausavustusta tai muuta kustannusten korvausta ei saa ulosmitata.

Jos vanhuuseläke tai sellainen täysi työkyvyttömyyseläke, jonka suuruutta määrättäessä ei ole sovellettu 6 a §:ää, on ennen 8 §:n mukaisen yhteensovituksen suorittamista pienempi kuin viisi markkaa kuukaudessa, eläkelaitos voi maksaa eläkkeen kertasuorituksena. Niin ikään eläkelaitos voi

Voimassa oleva laki

la ei sen jälkeen ole saman eläketapahtuman johdosta oikeutta eläkkeeseen niiden työsuhteiden perusteella, joiden nojalla suoritusta vastaava eläke olisi maksettu. Jos määräajaksi myönnetty työkyvyttömyyseläke on maksettu kertasuorituksena, voidaan eläkkeensaa-jalle kuitenkin myöntää eläke siltä ajalta, jonka hänen työkyvyttömyytensä määräajan jälkeen jatkuu. Edellä mainittu markkamäärä tarkistetaan vuosittain tammikuun alusta sen indeksiluvun mukaan, joka vahvistetaan 9 §:n 2 momentin 1 virkkeen soveltamista varten.

19 c §

Jos eläkelaitos on myöntänyt työntekijälle takautuvasti työkyvyttömyyseläkkeen ja työnantaja on maksanut hänelle samalta ajalta sairausajan palkkaa, eläke maksetaan tältä ajalta hakemuksesta työnantajalle *edellyttäen, että työnantajan hakemus on saapunut eläkelaitokselle ennen takautuvasti maksettavan eläkkeen suorittamista*. Eläke maksetaan työnantajalle kuitenkin enintään samalta ajalta maksetun palkan määräisenä. Eläkettä ei makseta työnantajalle siltä osin kuin se on 4 d §:n 4 momentin perusteella suoritettava sairausvakuutusrahastolle eikä myöskään siinä tapauksessa, että työnantaja on muun lain nojalla saanut korvauksen sairausajalta maksamastaan palkasta.

Ehdotus

maksaa kertasuorituksena viittä markkaa pienemmän perhe-eläkkeen tai eläkkeen, joka sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71 perusteella maksetaan Suomesta lapselle niiden etuuk-sien, joihin lapsella olisi oikeus Suomesta, ja lapsen asuinmaan myöntämien etuuk-sien erotuksena. Kertasuoritus lasketaan sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien perusteiden mukaan.

Kertasuorituksen saajalla ei sen jälkeen ole saman eläketapahtuman vuoksi oikeutta eläkkeeseen niiden työsuhteiden perusteella, *joihin kertasuoritus perustui*. Jos määräajaksi myönnetty työkyvyttömyyseläke on maksettu kertasuorituksena, voidaan eläkkeensaa-jalle kuitenkin myöntää eläke siltä ajalta, jonka hänen työkyvyttömyytensä määräajan jäl-keen jatkuu.

Edellä 4 momentissa mainittu markkamää-rä tarkistetaan vuosittain tammikuun alusta sen indeksiluvun mukaan, joka vahvistetaan 9 §:n 2 momentin ensimmäisen virkkeen soveltamista varten.

19 c §

Jos eläkelaitos on myöntänyt työntekijälle takautuvasti työkyvyttömyyseläkkeen *tai kuntoutusrahan* ja työnantaja on maksanut hänelle samalta ajalta sairausajan palkkaa, eläke *tai kuntoutusraha* maksetaan tältä ajalta hakemuksesta työnantajalle, kuitenkin enintään samalta ajalta maksetun palkan määräisenä. Eläkettä ei makseta työnantajal-le siltä osin kuin se on 4 d §:n 4 momentin perusteella suoritettava sairausvakuutusrahas-tolle eikä *eläkettä tai kuntoutusrahaa makset-ta työnantajalle* myöskään silloin, kun työn-antaja on saanut korvauksen sairausajalta maksamastaan palkasta muun lain nojalla.

Jos työntekijä on saanut työttömyysturva-lain mukaista työttömyyspäivärahaa tai työ-markkinatuesta annetun lain mukaista työ-markkinatukea taikka työvoimapolitiitisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (763/1990) mukaista koulutustukea tai työttömien oma-ehtoisen opiskelun tukemisesta annetun lain (1402/1997) mukaista koulutuspäivärahaa

samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään eläkettä takautuvasti, eläkelaitoksen on työttömyyskassan tai kansaneläkelaitoksen vaatimuksesta suoritettava takautuvasti maksettava eläke työttömyyskassalle tai kansaneläkelaitokselle siltä osin kuin se vastaa samalta ajalta maksettua työttömyyspäivärahan, työmarkkinatuen, koulutustuen tai koulutuspäivärahan määrää.

Jos työntekijä on väliaikaisesti saanut kansaneläkelaitoksen maksamaa eläkettä kansaneläkelain 45 §:n 2 momentin mukaan samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään 21 §:ssä tarkoitetun valituksen johdosta eläkettä takautuvasti, eläkelaitoksen on suoritettava takautuva eläke kansaneläkelaitokselle siltä osin kuin se vastaa kansaneläkelaitoksen samalta ajalta liikaa maksaman eläkkeen määrää. Samoin voidaan menetellä, jos työntekijä on saanut kansaneläkelain mukaista eläkettä samalta ajalta, jolta eläkelaitos 21 d §:n 2 momentin mukaisesti oikaisee tai muutoin tarkistaa myönnetyn eläkkeen määrän.

Jos työntekijä on saanut toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) 23 §:ssä tarkoitettua toimeentulotukea ennakkona, samalta ajalta takautuvasti myönnettävä eläke tai osa siitä maksetaan sosiaalihuoltolain (710/1982) 6 §:n 1 momentissa tarkoitetun toimielimen hakemuksesta sille jo annetun toimeentulotuen korvaamiseksi.

Jos kunta on järjestänyt eläkkeeseen oikeutetulle laitoshoittoa tai -huoltoa taikka perhehoittoa, eläkelaitoksen on kunnan vaatimuksesta maksettava hänelle tuleva eläke laitoshoidon tai -huollon taikka perhehoidon ajalta kunnalle käytettäväksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) 14 §:ssä tarkoitettulla tavalla.

Jos työntekijä on saanut opintotukilain (65/1994) mukaista opintorahaa, aikuisopintorahaa tai asumislisää samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään takautuvasti muuta kuin osatyökyvyttömyyseläkettä, eläkelaitoksen on kansaneläkelaitoksen vaatimuksesta suoritettava takautuvasti maksettava eläke kansaneläkelaitokselle siltä osin kuin se vastaa samalta ajalta maksetun opintotuen määrää.

Eläke maksetaan 1—6 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa työnantajalle, työttömyyskassalle, kansaneläkelaitokselle, 4 mo-

mentissa tarkoitetulle toimielimelle tai kunnalle, kuitenkin vain sillä edellytyksellä, että eläkkeen maksamista koskeva ilmoitus on tehty eläkelaitokselle vähintään kaksi viikkoa ennen eläkkeen maksupäivää.

21 §

Mitä 19 b §:ssä säädetään eläkkeen hakemisesta, on vastaavasti voimassa haettaessa muutosta eläkelaitoksen, eläketurvakeskuksen tai eläkelautakunnan päätökseen.

Mitä 10 c §:n 1 momentin kahdessa ensimmäisessä virkkeessä säädetään asianosaisen ja edunvalvojan puhevallasta ja kuulemisvelvollisuudesta, on vastaavasti voimassa muutoksenhakumenettelyssä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2000.

Jos asianosaisen etuus on maksettu holhoojalle, huoltajalle tai uskotulle miehelle taiikka muulle eläkelaitoksen hyväksymälle henkilölle tai muulle taholle tämän lain tullessa voimaan, etuuden maksaminen tälle jatkuu, kunnes eläkelaitokselle on ilmoitettu muusta edunvalvojasta, jolla on oikeus nostaa asianosaisen etuus.

Lain 19 b §:n 4 momenttia ja 19 c §:n 3 momenttia sovelletaan myös eläkkeeseen, joka on alkanut ennen lain voimaantuloa.

Lain 19 b §:n 4 momentissa säädetty markkamäärä vastaa vuodelle 1966 vahvistettua palkkaindeksilukua.

2.

Laki

lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 13 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 9 päivänä helmikuuta 1962 annetun lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain (134/1962) 13 a §, sellaisena kuin se on laissa /1999, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

13 a §

Jollei tästä laista muuta johdu, on soveltuvin osin *lisäksi vastaavasti* voimassa, mitä säädetään työntekijäin eläkelain 1 §:n 6 ja 7 momentissa, 3 §:n 2 momentissa, 3 a §:ssä, 4 §:n 1 ja 5 momentissa, 4 a §:n 2—6 momentissa, 4 b—4 d, 4 f—4 h ja 4 j—4 n §:ssä, 5 §:n 4 ja 6 momentissa, 5 c, 7 f—7 h, 8, 8 a—8 g, 9, 9 a, 10, 10 a, 10 c ja 12 §:ssä, 12 a §:n 4 ja 5 momentissa, 13 a, 13 b ja 14 §:ssä, 15 §:n 2 momentissa sekä 15 a, 15 b, 16, 17, 17 a, 17 b, 18, 19 a—19 d, 20, 21, 21 a—21 e, 22 ja 23 §:ssä säädetään.

13 a §

Jollei tästä laista muuta johdu, on soveltuvin osin voimassa, mitä säädetään työntekijäin eläkelain 1 §:n 6 ja 7 momentissa, 3 §:n 2 momentissa, 3 a §:ssä, 4 §:n 1 ja 5 momentissa, 4 a §:n 2—6 momentissa, 4 b—4 d, 4 f—4 h ja 4 j—4 n §:ssä, 5 §:n 4 ja 6 momentissa, 5 c, 7 f—7 h, 8, 8 a—8 g, 9, 9 a, 10, 10 a, 10 c ja 12 §:ssä, 12 a §:n 4 ja 5 momentissa, 13 a, 13 b ja 14 §:ssä, 15 §:n 2 momentissa sekä 15 a, 15 b, 16, 17, 17 a, 17 b, 18, 19 b—19 d, 20, 21, 21 a—21 e, 22 ja 23 §:ssä.

*Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 2000.*

3.

Laki

merimieseläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 26 päivänä tammikuuta 1956 annetun merimieseläkelain (72/1956) 21 §, 22 §:n 3 momentti sekä 40 ja 63 §, sellaisina kuin ne ovat, 21 ja 40 § laissa 880/1994, 22 §:n 3 momentti laissa 1346/1990 ja 63 § osaksi laissa 941/1988,
muutetaan 28 §:n 10 momentti, 28 b § ja 59 §:n 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 28 §:n 10 momentti laissa 1745/1995, 28 b § laissa 1169/1996 ja 59 §:n 3 momentti mainitussa laissa 880/1994, ja
lisätään lakiin uusi 2 a ja 28 c §, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 a §

Käsiteltäessä eläkekassassa tämän lain mukaista eläketurvan järjestämisvelvollisuutta, eläkehakemusta, eläkeoikeutta, eläkkeen määrää ja maksamista sekä takaisinperintää ja näihin rinnastettavia asioita asianosaiselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jos se on hänen etunsa vuoksi ilmeisen tarpeellista. Alle 15-vuotiaan puhevaltaa muussa kuin henkilöä koskevassa asiassa käyttää hänen edunvalvojansa. Muutoin käsittelyssä noudatetaan soveltuvin osin hallintomenettelylain (598/1982) 4, 6, 9—11, 16, 16 a, 16 b, 21, 23 ja 24 §:ssä ilmaistuja periaatteita.

Eläkekassan toimihenkilö ja hallituksen jäsen voi kuitenkin sen estämättä, mitä hallintomenettelylain 10 §:n 1 momentin 4 ja 5 kohdassa säädetään, käsitellä asiaa, joka koskee eläkekassan eläketurvan järjestänyttä työnantajaa tai tällaisen työnantajan palveluksessa olevaa työntekijää.

21 §

Jos eläkkeen hakija on alle 18-vuotias taikka jos hän sairauden tai muun syyn takia ei pysty itse hakemaan eläkettä ja jos hänellä ei ole holhoojaa tai tätä tarkoitusta varten määrättyä uskottua miestä, eläkekassan hyväksymä hakijan lähiomainen tai muu hakijasta pääasiallisesti huolehtiva henkilö voi edunvalvojana käyttää hänen puhevaltaansa

(kumotaan)

21 §

tämän lain mukaista eläkettä koskevassa asiassa. Eläkkeen hakija, joka on 15 vuotta täyttänyt, voi kuitenkin yksin käyttää puhevaltaa sellaisessa eläkeasiassa, joka koskee hänen omalla työllään ansaitsemaansa eläkettä. Vastaavasti hän voi myös itse määrätä omalla työllään ansaitsemastaan eläkkeestä, jollei tämän lain säännöksistä muuta seuraa.

Edellä 1 momentissa säädettyin edellytyksin eläkekassa voi suorittaa eläkkeen sen saajan lähiomaiselle tai muulle henkilölle.

22 §

Tämän lain mukaisen eläkkeen kertasuorituksessa noudatetaan soveltuvin osin, mitä työntekijäin eläkelain 19 b §:n 4 momentissa on säädetty.

(kumotaan)

28 §

Jos työkyvyttömyyseläke 22 §:n 3 momentin mukaisesti suoritetaan kertasuorituksena, työkyvyttömyyseläkkeeseen ei sovelleta, mitä edellä tässä pykälässä säädetään.

Jos työkyvyttömyyseläke 28 b §:n 4 momentin mukaisesti suoritetaan kertasuorituksena, työkyvyttömyyseläkkeeseen ei sovelleta, mitä edellä tässä pykälässä säädetään.

28 b §

Jos työntekijä on saanut työttömyysturvalain mukaista työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatuesta annetun lain mukaista työmarkkinatukea samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään eläkettä takautuvasti, eläkekassan on työttömyyskassan tai kansaneläkelaitoksen vaatimuksesta suoritettava takautuvasti maksettava eläke työttömyyskassalle tai kansaneläkelaitokselle siltä osin kuin se vastaa samalta ajalta maksetun työttömyyspäivärahan tai työmarkkinatuen määrää.

Jos työntekijä on väliaikaisesti saanut kansaneläkelaitoksen maksamaa eläkettä kansaneläkelain 45 §:n 2 momentin mukaan samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään 59 §:ssä tarkoitettun valituksen johdosta eläkettä takautuvasti, eläkekassan on suoritettava takautuvasti maksettava eläke kansaneläkelaitokselle siltä osin kuin se vastaa kansaneläkelaitoksen samalta ajalta liikaa maksaman eläkkeen määrää.

Jos kunta on järjestänyt eläkkeeseen oikeu-

28 b §

Jos se, jonka tämän lain mukaisesta etuudesta on kysymys, iän, vamman, sairauden tai muun syyn takia ei itse pysty hakemaan etuutta tai muuten hoitamaan etuutta koskevia asioitaan eikä hänellä ole edunvalvojaa, voi eläkekassan hyväksymä asianosaisen lähiomainen tai muu henkilö, joka pääasiallisesti huolehtii hänestä, asianosaisen puolesta käyttää puhevaltaa tämän lain mukaisesta etuudesta koskevassa asiassa.

Tämän lain mukainen etuus maksetaan etuuden saajalle, jolle se on myönnetty, jollei laissa toisin säädetä. Etuuden maksamisesta vajaanvaltaiselle tai sille, jonka toimintakelpoisuutta on rajoitettu, on soveltuvin osin voimassa, mitä holhoustoimesta annetussa laissa (442/1999) säädetään. Alle 15-vuotiaan etuus maksetaan kuitenkin hänen edunvalvojalleen.

Tämän lain mukaista etuutta ei saa siirtää toiselle ilman eläkelaitoksen suostumusta. Eläkkeen panttaamista tarkoittava sopimus

Voimassa oleva laki

tetulle laitoshoidon tai -huoltoa taikka perhehoitoa, eläkekassan on kunnan vaatimuksesta maksettava hänelle tuleva eläke laitoshoidon tai -huollon taikka perhehoidon ajalta kunnalle käytettäväksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) 14 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Eläke maksetaan 1—3 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa työttömyyskassalle, kansaneläkelaitokselle tai kunnalle kuitenkin vain sillä edellytyksellä, että eläkkeen maksamista koskeva ilmoitus on tehty eläkekassalle vähintään kaksi viikkoa ennen eläkkeen maksupäivää.

Ehdotus

on mitätön. Tämän lain nojalla maksettavaa hautausavustusta tai muuta kustannusten korvausta ei saa ulosmitata.

Tämän lain mukaisen eläkkeen kertsuorituksessa noudatetaan soveltuvin osin, mitä työntekijäin eläkelain 19 b §:n 4—6 momentissa säädetään.

28 c §

Jos työntekijä on saanut työttömyysturvain mukaista työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatuesta annetun lain mukaista työmarkkinatukea taikka työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (763/1990) mukaista koulutustukea tai työttömien omaehtoisen opiskelun tukemisesta annetun lain (1402/1997) mukaista koulutuspäivärahaa samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään eläkettä takautuvasti, eläkekassan on työttömyyskassan tai kansaneläkelaitoksen vaatimuksesta suoritettava takautuvasti maksettava eläke työttömyyskassalle tai kansaneläkelaitokselle siltä osin kuin se vastaa samalta ajalta maksettua työttömyyspäivärahan, työmarkkinatuen, koulutustuen tai koulutuspäivärahan määrää.

Jos työntekijä on väliaikaisesti saanut kansaneläkelaitoksen maksamaa eläkettä kansaneläkelain 45 §:n 2 momentin mukaan samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään 59 §:ssä tarkoitetun valituksen johdosta eläkettä takautuvasti, eläkekassan on suoritettava takautuva eläke kansaneläkelaitokselle siltä osin kuin se vastaa kansaneläkelaitoksen samalta ajalta liikaa maksaman eläkkeen määrää. Samoin voidaan menetellä, jos työntekijä on saanut kansaneläkelain mukaista eläkettä samalta ajalta, jolta eläkekassa 61 §:n 2 momentin mukaisesti oikaisee tai muutoin tarkistaa myönnetyn eläkkeen määrän.

Jos työntekijä on saanut toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) 23 §:ssä tarkoitettua toimeentulotukea ennakkona, samalta ajalta takautuvasti myönnettävä eläke tai

Voimassa oleva laki

Ehdotus

osa siitä maksetaan sosiaalihuoltolain (710/1982) 6 §:n 1 momentissa tarkoitetun toimielimen hakemuksesta sille jo annetun toimeentulotuen korvaamiseksi.

Jos kunta on järjestänyt eläkkeeseen oikeutetulle laitoshoittoa tai -huoltoa taikka perhehoitoa, eläkekassan on kunnan vaatimuksesta maksettava hänelle tuleva eläke laitoshoidon tai -huollon taikka perhehoidon ajalta kunnalle käytettäväksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) 14 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Jos työntekijä on saanut opintotukilain (65/1994) mukaista opintorahaa, aikuisopintorahaa tai asumislisää samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään takautuvasti muuta kuin osatyökyvyttömyyseläkettä, eläkekassan on kansaneläkelaitoksen vaatimuksesta suoritettava takautuvasti maksettava eläke kansaneläkelaitokselle siltä osin kuin se vastaa samalta ajalta maksetun opintotuen määrää.

Eläke maksetaan 1—5 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa työttömyyskassalle, kansaneläkelaitokselle, 3 momentissa tarkoitettulle toimielimelle tai kunnalle, kuitenkin vain sillä edellytyksellä, että eläkkeen maksamista koskeva ilmoitus on tehty eläkekassalle vähintään kaksi viikkoa ennen eläkkeen maksupäivää.

40 §

Käsiteltäessä eläkekassassa tämän lain mukaista eläketurvan järjestämisvelvollisuutta, eläkehakemusta, eläkeoikeutta, eläkkeen määrää ja maksamista sekä takaisinperintää ja näihin rinnastettavia asioita asianosaiselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jos se on hänen etunsa vuoksi ilmeisen tarpeellista. Muutoin käsittelyssä noudatetaan soveltuvin osin hallintomenettelylain (598/82) 4, 6, 9—11, 16, 21, 23 ja 24 §:ssä ilmaistuja periaatteita.

40 §

(kumotaan)

59 §

Mitä 21 §:ssä säädetään eläkkeen hakemisesta, on vastaavasti voimassa haettaessa muutosta eläkekassan tai eläkelautakunnan

Mitä 2 a §:n 1 momentin kahdessa ensimmäisessä virkkeessä säädetään asianosaisen ja edunvalvojan puhevallasta ja kuulemisvel-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

päätökseen.

vollisuudesta, on vastaavasti voimassa muu-
toksenhakumenettelyssä.

63 §

Tämän lain nojalla suoritettavaa eläkettä ei saa siirtää toiselle. Tämän lain nojalla suoritettavaa hautausavustusta tai muuta kustannusten korvausta ei saa ulosmitata.

Asianomaisen sosiaalilautakunnan esityksestä eläkekassan hallitus voi kuitenkin määrätä, että eläke tai sen osa maksetaan sosiaalilautakunnalle eläkkeensaajan huoltoon käytettäväksi.

63 §

(kumotaan)

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 2000.

Jos asianomaisen etuus on maksettu hol-
hojalle, huoltajalle tai uskotulle miehelle
taiikka muulle eläkekassan hyväksymälle hen-
kilölle tai muulle taholle tämän lain tullessa
voimaan, etuuden maksaminen tälle jatkuu,
kunnes eläkekassalle on ilmoitettu muusta
edunvalvojasta, jolla on oikeus nostaa asi-
anosaisen etuus.

Lain 28 c §:n 2 momenttia sovelletaan
myös eläkkeeseen, joka on alkanut ennen tä-
män lain voimaantuloa.

4.

Laki**yrittäjien eläkelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun yrittäjien eläkelain (468/1969) 2 §:n 2 mo-
mentti, 7 §:n 4 momentti, 12 § ja 17 §:n 1 momentti,
sellaisina kuin ne ovat, 2 §:n 2 momentti, 7 §:n 4 momentti ja 12 § laissa 1002/1997 ja
17 §:n 1 momentti laissa 225/1998, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

Edellä 1 momentissa tarkoitettu vakuutus
voidaan ottaa takautuvasti kulumassa oleval-
ta ja sitä välittömästi edeltäneeltä viideltä

Edellä 1 momentissa tarkoitettu vakuutus
voidaan ottaa takautuvasti kulumassa oleval-
ta ja sitä välittömästi edeltäneeltä kolmelta

Voimassa oleva laki

kalenterivuodelta. Vakuutusta ei saa ottaa yrittäjän kuoleman jälkeen, ellei eläketurvakeskus kuolinpesän osakkaan hakemuksesta erityisestä syystä toisin päätä.

Ehdotus

kalenterivuodelta. Vakuutusta ei saa ottaa yrittäjän kuoleman jälkeen, ellei eläketurvakeskus kuolinpesän osakkaan hakemuksesta erityisestä syystä toisin päätä.

7 §

Eläkkeen perusteena oleva työtulo saadaan jakamalla vahvistettujen ja työntekijäin eläkelain 9 §:n mukaisesti tarkistettujen työtulojen yhteismäärä vastaavalla ajalla. Jos eläkelaitoksen oikeus vakuutusmaksun saamiseen on menetetty 12 §:n 5 momentin mukaisesti, vähennetään siltä kalenterivuodelta, jolta vakuutusmaksu on vanhentunut, eläkkeen perusteena olevaa työtuloa ottaen huomioon saamatta jääneet vakuutusmaksut siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään. Jos yrittäjälle on vahvistettu työtuloa 23 vuoden iän täyttämisen jälkeiseltä ajalta, eläkkeen perusteena olevaa työtuloa määrättäessä jätetään sanotun iän täyttämistä edeltäneet työtulot ja vastaava aika huomioon ottamatta.

Eläkkeen perusteena oleva työtulo saadaan jakamalla vahvistettujen ja työntekijäin eläkelain 9 §:n mukaisesti tarkistettujen työtulojen yhteismäärä vastaavalla ajalla. Jos eläkelaitoksen oikeus vakuutusmaksun saamiseen on menetetty 12 §:n 6 momentin mukaisesti, vähennetään siltä kalenterivuodelta, jolta vakuutusmaksu on vanhentunut, eläkkeen perusteena olevaa työtuloa ottaen huomioon saamatta jääneet vakuutusmaksut siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään. Jos yrittäjälle on vahvistettu työtulo 23 vuoden iän täyttämisen jälkeiseltä ajalta, eläkkeen perusteena olevaa työtuloa määrättäessä jätetään sanotun iän täyttämistä edeltäneet työtulot ja vastaava aika huomioon ottamatta.

12 §

Jos yrittäjä on laiminlyönyt tämän lain mukaisen vakuutuksen ottamisen eikä kehoituksen saatuaan korjaa laiminlyöntiään eläketurvakeskuksen määräämässä kohtuullisessa ajassa, eläketurvakeskus ottaa vakuutuksen yrittäjän puolesta (*pakkovakuuttaminen*). Tällöin eläkelaitos vahvistaa hankitun selviytyksen tai sen puuttuessa arvion perusteella yrittäjälle työtulon ja perii vakuutusmaksun, jonka eläkelaitos voi laiminlyönnin ajalta korottaa enintään kaksinkertaiseksi. Tarkemmat ohjeet korotuksen määräämisestä antaa eläketurvakeskus.

Jos yrittäjä on laiminlyönyt vakuutusmaksun suorittamisen, eläkelaitoksella on oikeus periä sille suorituksen viivästymisen ajalta korkolain (633/1982) 4 §:n 3 momentissa tarkoitetun korkokannan mukainen vuotuinen viivästyskorko.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun laiminlyönnin sattuessa työtuloa ei saa vahvistaa pitemmältä ajalta takautuvasti kuin kulumassa olevalta ja sitä välittömästi edeltäneeltä kahdelta kalenterivuodelta. Jos vakuuttamis-

12 §

Jos yrittäjä on laiminlyönyt tämän lain mukaisen vakuutuksen ottamisen eikä kehoituksen saatuaan korjaa laiminlyöntiään eläketurvakeskuksen määräämässä kohtuullisessa ajassa, eläketurvakeskus ottaa vakuutuksen yrittäjän puolesta (*pakkovakuuttaminen*). Tällöin eläkelaitos vahvistaa hankitun selviytyksen tai sen puuttuessa arvion perusteella yrittäjälle työtulon ja perii vakuutusmaksun.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun laiminlyönnin sattuessa *työtulo vahvistetaan tämän lain mukaisen yrittäjätoiminnan alkamisesta lukien*. Työtuloa ei kuitenkaan vahvisteta takautuvasti pidemmältä ajalta kuin kulumassa olevalta ja sitä välittömästi edeltäneeltä kolmelta kalenterivuodelta. Jos vakuuttamisvelvollisuus on laiminlyöty tätä aikaisemmalta ajalta, oikeus tämän lain mukaiseen eläkkeeseen on tältä osin menetetty.

Jos yrittäjä on pakkovakuutettu, häneen ei sovelleta 9 §:n 2 momenttia.

Eläkelaitos voi korottaa *vakuuttamisvelvollisuutensa laiminlyöneen yrittäjän vakuutusmaksun* laiminlyönnin ajalta enintään kak-

Voimassa oleva laki

velvollisuus on laiminlyöty tätä aikaisemmalta ajalta, oikeus tämän lain mukaiseen eläkkeeseen on tältä osin menetetty. *Yrittäjän ilmoituksesta eläkelaitos voi kuitenkin vahvistaa hänelle työtulon kolmelta edellä mainittuja kalenterivuosia edeltävältä kalenterivuodelta. Vakuutus tulee voimaan mainitulta ajalta vain, jos yrittäjä suorittaa tältä ajalta vahvistetun työtulon perusteella määrätyn vakuutusmaksun kuuden kuukauden kuluessa työtulon vahvistamista koskevan päätöksen antamisesta.*

Jos yrittäjä on pakkovakuutettu, häneen ei sovelleta 9 §:n 2 momenttia.

Vakuutusmaksu on perittävä maksuvelvoitelta viimeistään maksuunpanovuotta välittömästi seuraavan viiden kalenterivuoden kuluessa. Muutoin oikeus maksun saamiseen on menetetty. Eläkkeensaajan maksamatta jääneet vakuutusmaksut voidaan vähentää eläkkeestä siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

17 §

Jollei tästä laista muuta johdu, on soveltuvin osin lisäksi vastaavasti voimassa, mitä työntekijäin eläkelain 2 §:n 2 momentissa, 3 §:n 1 ja 2 momentissa, 3 a, 4, 4 a—4 h, 4 j—4 n §:ssä, 5 §:n 1 momentissa, 2 momentin 1 kohdassa, 3, 4 ja 6 momentissa, 5 a—5 c, 7 g, 7 h, 8, 8 a—8 g, 9, 9 a, 10 ja 10 c §:ssä, 11 §:n 1 ja 2 momentissa, 12 §:n 1 momentin 5 kohdassa ja 4 momentissa sekä 14, 16, 17, 17 a, 17 b, 18, 19, 19 a—19 e, 20, 21, 21 a—21 e ja 22 §:ssä säädetään.

Ehdotus

sinkertaiseksi. Tarkemmat ohjeet korotuksen määräämisestä antaa eläketurvakeskus.

Jos yrittäjä on laiminlyönyt vakuutusmaksun suorittamisen, eläkelaitoksella on oikeus periä sille suorituksen viivästymisen ajalta korkolain (633/1982) 4 §:n 3 momentissa tarkoitetun korkokannan mukainen vuotuisen viivästyskorko.

Vakuutusmaksu on perittävä maksuvelvoitelta viimeistään maksuunpanovuotta välittömästi seuraavan viiden kalenterivuoden kuluessa. Muutoin oikeus maksun saamiseen on menetetty. Eläkkeensaajan maksamatta jääneet vakuutusmaksut voidaan vähentää eläkkeestä siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

17 §

Jollei tästä laista muuta johdu, on soveltuvin osin lisäksi vastaavasti voimassa, mitä säädetään työntekijäin eläkelain 2 §:n 2 momentissa, 3 §:n 1 ja 2 momentissa, 3 a, 4, 4 a—4 h, 4 j—4 n §:ssä, 5 §:n 1 momentissa, 2 momentin 1 kohdassa, 3, 4 ja 6 momentissa, 5 a—5 c, 7g, 7 h, 8, 8 a—8 g, 9, 9 a, 10 ja 10 c §:ssä, 11 §:n 1 ja 2 momentissa, 12 §:n 1 momentin 5 kohdassa ja 4 momentissa sekä 14, 16, 17, 17 a, 17 b, 18, 19, 19 b—19 e, 20, 21, 21 a—21 e ja 22 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2000.

Lain 2 §:n 2 momenttia sovelletaan vakuutukseen, jota koskeva hakemus tulee vireille lain tultua voimaan.

Lain 12 §:n 2 momenttia sovelletaan työtulon vahvistamispäätökseen, joka annetaan eläketurvakeskuksen lain voimaantulon jälkeen antaman pakkovakuuttamispäätöksen perusteella.

5.

Laki

maatalousyrittäjien eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun maatalousyrittäjien eläkelain (467/1969) 3 §:n 2 momentti, 8 i §:n 1 momentti, 12 § ja 19 §:n 1 ja 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 3 §:n 2 momentti ja 8 i §:n 1 momentti laissa 1003/1997 ja 12 § viimeksi mainitussa laissa ja laissa 913/1981 sekä 19 §:n 1 momentti laissa 224/1998 ja 3 momentti laissa 751/1974, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

Edellä 1 momentissa tarkoitettu vakuutus voidaan ottaa takautuvasti kulumassa olevalta ja sitä välittömästi edeltäneeltä viideltä kalenterivuodelta. Vakuutusta ei saa ottaa yrittäjän kuoleman jälkeen, ellei maatalousyrittäjien eläkelaitos kuolinpesän osakkaan hakemuksesta erityisestä syystä toisin päättä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu vakuutus voidaan ottaa takautuvasti kulumassa olevalta ja sitä välittömästi edeltäneeltä kolmelta kalenterivuodelta. Vakuutusta ei saa ottaa yrittäjän kuoleman jälkeen, ellei maatalousyrittäjien eläkelaitos kuolinpesän osakkaan hakemuksesta erityisestä syystä toisin päättä.

8 i §

Eläkkeen perusteena oleva työtulo saadaan jakamalla vahvistettujen ja työntekijäin eläkelain 9 §:n mukaisesti tarkistettujen työtulojen yhteismäärä vastaavalla ajalla. Jos eläkelaitoksen oikeus vakuutusmaksun saamiseen on menetetty 12 §:n 4 momentin mukaisesti, vähennetään siltä kalenterivuodelta, jolta vakuutusmaksu on vanhentunut, eläkkeen perusteena olevaa työtuloa ottaen huomioon saamatta jäänyt vakuutusmaksu siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

8 i §

Eläkkeen perusteena oleva työtulo saadaan jakamalla vahvistettujen ja työntekijäin eläkelain 9 §:n mukaisesti tarkistettujen työtulojen yhteismäärä vastaavalla ajalla. Jos eläkelaitoksen oikeus vakuutusmaksun saamiseen on menetetty 12 §:n 5 momentin mukaisesti, vähennetään siltä kalenterivuodelta, jolta vakuutusmaksu on vanhentunut, eläkkeen perusteena olevaa työtuloa ottaen huomioon saamatta jäänyt vakuutusmaksu siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

12 §

Jos maatalousyrittäjä on laiminlyönyt tämän lain mukaisen vakuutuksen ottamisen eikä kehotuksen saatuaan korjaa laiminlyöntiään maatalousyrittäjien eläkelaitoksen määräämässä kohtuullisessa ajassa, maatalousyrittäjien eläkelaitos vahvistaa hankki-

12 §

Jos maatalousyrittäjä on laiminlyönyt tämän lain mukaisen vakuutuksen ottamisen eikä kehotuksen saatuaan korjaa laiminlyöntiään maatalousyrittäjien eläkelaitoksen määräämässä kohtuullisessa ajassa, maatalousyrittäjien eläkelaitos vahvistaa hankki-

Voimassa oleva laki

mansa selvityksen tai sen puuttuessa arvion perusteella työtulon ja perii vakuutusmaksun (*pakkovakuuttaminen*). Eläkelaitos voi laiminlyönnin ajalta korottaa vakuutusmaksun enintään kaksinkertaiseksi.

Jos maatalousyrittäjä on laiminlyönyt vakuutusmaksun suorittamisen, eläkelaitoksella on oikeus periä sille suorituksen viivästymisen ajalta korkolain (633/1982) 4 §:n 3 momentissa tarkoitetun korkokannan mukainen vuotuinen viivästyskorko.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun laiminlyönnin sattuessa työtuloa ei saa vahvistaa pitemmältä ajalta takautuvasti kuin kulumassa olevalta ja sitä välittömästi edeltäneeltä kahdelta kalenterivuodelta. Jos vakuuttamisvelvollisuus on laiminlyöty sanottua aikaisemmalta ajalta, oikeus tämän lain mukaiseen eläkkeeseen on tältä osin menetetty. *Maatalousyrittäjän ilmoituksesta eläkelaitos voi kuitenkin vahvistaa työtulon kolmelta edellä mainittuja kalenterivuosia edeltävältä kalenterivuodelta. Vakuutus tulee voimaan mainitulta ajalta vain, jos maatalousyrittäjä suorittaa tältä ajalta vahvistetun työtulon perusteella määrätyn vakuutusmaksun kuuden kuukauden kuluessa työtulon vahvistamista koskevan päätöksen antamisesta.*

Vakuutusmaksu on perittävä maksuvelvolliselta viimeistään maksuunpanovuotta välittömästi seuraavan viiden kalenterivuoden kuluessa. Muutoin oikeus maksun saamiseen on menetetty. Eläkkeensaajan maksamatta jääneet tämän lain ja maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1026/1981) mukaiset vakuutusmaksut voidaan vähentää eläkkeestä siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Maatalousyrittäjän hakiessa 4 §:n 1 momentissa tarkoitettua vapautusta vakuuttamisvelvollisuudesta tai 15 §:n 1 momentissa tarkoitettua muutosta eläkelaitos voi keskeyttää vakuutusmaksun perinnän, kunnes vapautushakemus tai muutoksenhaku on käsitelty. Kun maatalousyrittäjä hakee työkyvyttömyyseläkettä, voi eläkelaitos niin ikään keskeyttää perinnän, kunnes hakemus on ratkaistu.

19 §

Jollei tästä laista muuta johdu, on soveltuvin osin lisäksi vastaavasti voimassa, mitä työntekijäin eläkelain 2 §:n 2 momentissa, 3 a, 4, 4 a—4 h, 4 j—4 n §:ssä, 5 §:n 1 mo-

Ehdotus

mansa selvityksen tai sen puuttuessa arvion perusteella työtulon ja perii vakuutusmaksun (*pakkovakuuttaminen*).

Edellä 1 momentissa tarkoitetun laiminlyönnin sattuessa *työtulo vahvistetaan tämän lain mukaisen maatalousyrittäjätoiminnan alkamisesta lukien*. Työtuloa ei kuitenkaan vahvisteta takautuvasti pidemmältä ajalta kuin kulumassa olevalta ja sitä välittömästi edeltäneeltä kolmelta kalenterivuodelta. Jos vakuuttamisvelvollisuus on laiminlyöty *tätä* aikaisemmalta ajalta, oikeus tämän lain mukaiseen eläkkeeseen on tältä osin menetetty.

Eläkelaitos voi korottaa *vakuuttamisvelvollisuutensa laiminlyöneen maatalousyrittäjän vakuutusmaksun* laiminlyönnin ajalta enintään kaksinkertaiseksi.

Jos maatalousyrittäjä on laiminlyönyt vakuutusmaksun suorittamisen, eläkelaitoksella on oikeus periä sille suorituksen viivästymisen ajalta korkolain (633/1982) 4 §:n 3 momentissa tarkoitetun korkokannan mukainen vuotuinen viivästyskorko.

Vakuutusmaksu on perittävä maksuvelvolliselta viimeistään maksuunpanovuotta välittömästi seuraavan viiden kalenterivuoden kuluessa. Muutoin oikeus maksun saamiseen on menetetty. Eläkkeensaajan maksamatta jääneet tämän lain ja maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1026/1981) mukaiset vakuutusmaksut voidaan vähentää eläkkeestä siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Maatalousyrittäjän hakiessa 4 §:n 1 momentissa tarkoitettua vapautusta vakuuttamisvelvollisuudesta tai 15 §:n 1 momentissa tarkoitettua muutosta eläkelaitos voi keskeyttää vakuutusmaksun perinnän, kunnes vapautushakemus tai muutoksenhaku on käsitelty. Kun maatalousyrittäjä hakee työkyvyttömyyseläkettä, eläkelaitos voi niin ikään keskeyttää perinnän, kunnes hakemus on ratkaistu.

19 §

Jollei tästä laista muuta johdu, on soveltuvin osin lisäksi vastaavasti voimassa, mitä säädetään työntekijäin eläkelain 2 §:n 2 momentissa, 3 a, 4, 4 a—4 h, 4 j—4 n §:ssä,

Voimassa oleva laki

mentissa, 2 momentin 1 kohdassa, 3, 4 ja 6 momentissa, 5 a—5 c, 7 g, 7 h, 8, 8 a—8 g, 9, 9 a ja 10 c §:ssä, 11 §:n 1 ja 2 momentissa, 12 §:n 1 momentin 5 kohdassa sekä 14, 16, 17, 17 a, 17 b, 18, 19, 19 a—19 e, 20, 21, 21 a—21 e ja 22 §:ssä säädetään.

Työntekijäin eläkelain 8 §:n 1 ja 5 momentin säännöksiä sovellettaessa tämän lain mukainen eläke on rinnastettava työntekijäin eläkelain perusteella saatavaan eläkkeeseen ja tämän lain mukaiseen eläkkeeseen oikeuttava työtulo otettava huomioon sanottujen säännösten edellyttämää korkeinta eläkkeen perusteena olevaa palkkaa valittaessa. *Maa-talousyrittäjän tämän lain mukaisena eläkkeen perusteena olevana työtulona pidetään tällöin kuitenkin vähintään 6 000 markkaa vuodessa.*

Ehdotus

5 §:n 1 momentissa, 2 momentin 1 kohdassa, 3, 4 ja 6 momentissa, 5 a—5 c, 7 g, 7 h, 8, 8 a—8 g, 9, 9 a ja 10 c §:ssä, 11 §:n 1 ja 2 momentissa, 12 §:n 1 momentin 5 kohdassa sekä 14, 16, 17, 17 a, 17 b, 18, 19, 19 b—19 e, 20, 21, 21 a—21 e ja 22 §:ssä.

Työntekijäin eläkelain 8 §:n 1 ja 5 momentin säännöksiä sovellettaessa tämän lain mukainen eläke on rinnastettava työntekijäin eläkelain perusteella saatavaan eläkkeeseen ja tämän lain mukaiseen eläkkeeseen oikeuttava työtulo otettava huomioon sanottujen säännösten edellyttämää korkeinta eläkkeen perusteena olevaa palkkaa valittaessa.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2000.

Lain 3 §:n 2 momenttia sovelletaan vakuutukseen, jota koskeva hakemus tulee vireille lain tultua voimaan.

Lain 12 §:n 2 momenttia sovelletaan lain voimaantulon jälkeen annettuun pakkovaikuttamispäätökseen.

Lain 19 §:n 3 momenttia sovelletaan sellaiseen eläkkeeseen, jossa eläketapahtuma sattuu tämän lain tultua voimaan.

6.

Laki**luopumiseläkelain 24 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 4 päivänä tammikuuta 1974 annetun luopumiseläkelain (16/1974) 24 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 885/1994, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

24 §

Jollei tästä laista muuta johdu, on luopumiseläkkeestä soveltuvin osin voimassa, mitä työntekijäin eläkelain 9, 10 c, 16, 17, 17 a, 17 b, 18, 19, 19 a—19 d, 20, 21, 21 a—21 e ja 22 §:ssä sekä maatalousyrittäjien eläkelain 16—18 §:ssä ja 19 §:n 4 momentissa säädetään.

24 §

Jollei tästä laista muuta johdu, on luopumiseläkkeestä soveltuvin osin voimassa, mitä säädetään työntekijäin eläkelain 9, 10 c, 16, 17, 17 a, 17 b, 18, 19, 19 b—19 d, 20, 21, 21 a—21 e ja 22 §:ssä sekä maatalousyrittäjien eläkelain 16—18 §:ssä ja 19 §:n 4 momentissa.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2000.

7.

Laki**maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain 43 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä 28 päivänä joulukuuta 1990 annetun lain (1317/1990) 43 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 883/1994, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

43 §

Jollei tästä laista muuta johdu, on sukupolvenvaihdoseläkkeestä soveltuvin osin voimassa, mitä työntekijäin eläkelain 8 g, 9, 9 a ja 10 c §:ssä, 12 §:n 1 momentin 5 kohdassa, 16 §:ssä, 17 §:n 2 ja 3 momentissa, 17 a §:ssä, 18 §:n 2 ja 3 momentissa, 19 a §:ssä, 19 b §:n 1 ja 2 momentissa sekä 19 d, 20, 21 ja 21 a—21 e §:ssä sekä maatalousyrittäjien eläkelain 16 ja 17 §:ssä sekä 19 §:n 5 ja 6 momentissa säädetään.

43 §

Jollei tästä laista muuta johdu, on sukupolvenvaihdoseläkkeestä soveltuvin osin voimassa, mitä säädetään työntekijäin eläkelain 8 g, 9, 9 a ja 10 c §:ssä, 12 §:n 1 momentin 5 kohdassa, 16 §:ssä, 17 §:n 2 ja 3 momentissa, 17 a §:ssä, 18 §:n 2 ja 3 momentissa, 19 b §:n 1—3 momentissa sekä 19 c §:n 2—7 momentissa, 19 d, 20, 21 ja 21 a—21 e §:ssä sekä maatalousyrittäjien eläkelain 16 ja 17 §:ssä ja 19 §:n 5—7 mo-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

mentissa.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 2000.

8.

Laki

maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta annetun lain 37 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta 18 päivänä joulukuuta 1992 annetun
lain (1330/1992) 37 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se laissa 884/1994, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

37 §

Jollei tästä laista muuta johdu, on luopu-
miskorvauksesta soveltuvin osin voimassa,
mitä työntekijäin eläkelain 9, 9 a ja
10 c §:ssä, 12 §:n 1 momentin 5 kohdassa,
16 §:ssä, 17 §:n 2 ja 3 momentissa,
17 a §:ssä, 18 §:n 2 ja 3 momentissa,
19 a §:ssä, 19 b §:n 1 ja 2 momentissa sekä
19 d, 20, 21 ja 21 a—21 e §:ssä sekä maa-
talousyrittäjien eläkelain 16—18 §:ssä ja
19 §:n 5 ja 6 momentissa säädetään.

37 §

Jollei tästä laista muuta johdu, on luopu-
miskorvauksesta soveltuvin osin voimassa,
mitä säädetään työntekijäin eläkelain 9, 9 a
ja 10 c §:ssä, 12 §:n 1 momentin 5 kohdas-
sa, 16 §:ssä, 17 §:n 2 ja 3 momentissa,
17 a §:ssä, 18 §:n 2 ja 3 momentissa,
19 b §:n 1—3 momentissa sekä 19 c §:n
2—7 momentissa, 19 d, 20, 21 ja
21 a—21 e §:ssä sekä maatalousyrittäjien
eläkelain 16—18 §:ssä ja 19 §:n 5—7 mo-
mentissa.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 2000.

Laki

maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain 40 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan maatalousyrittäjien luopumistuesta 16 päivänä joulukuuta 1994 annetun lain (1293/1994) 40 §:n 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

40 §

Jollei tästä laista muuta johdu, on luopumistuesta soveltuvin osin voimassa, mitä työntekijäin eläkelain 8 g, 9 ja 9 a §:ssä, 12 §:n 1 momentin 5 kohdassa, 16 §:ssä, 17 §:n 2 ja 3 momentissa, 17 a §:ssä, 18 §:n 2 ja 3 momentissa, 19 a §:ssä, 19 b §:n 1 ja 2 momentissa sekä 19 d, 20, 21 ja 21 a—21 e §:ssä sekä maatalousyrittäjien eläkelain 16—18 §:ssä sekä 19 §:n 5 ja 6 momentissa säädetään.

Ehdotus

40 §

Jollei tästä laista muuta johdu, on luopumistuesta soveltuvin osin voimassa, mitä säädetään työntekijäin eläkelain 8 g, 9, 9 a ja 10 c §:ssä, 12 §:n 1 momentin 5 kohdassa, 16 §:ssä, 17 §:n 2 ja 3 momentissa, 17 a §:ssä, 18 §:n 2 ja 3 momentissa, 19 b §:n 1—3 momentissa sekä 19 c §:n 2—7 momentissa, 19 d, 20, 21 ja 21 a—21 e §:ssä sekä maatalousyrittäjien eläkelain 16—18 §:ssä ja 19 §:n 5—7 momentissa.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2000.
